NIEUWSBRIEF EVANGELIE LEVENSNABIJ

www.evangelielevensnabij.be

bpost
PB-PP
BELGIE(N) - BELGIQUE

- Driemaandelijks contactblad 32ste jaargang nr. 4 (oktober – november – december 2020)
- Afgiftekantoor: 9030 Mariakerke MAIL.
- Evangelie Levensnabij Rekeningnummer IBAN-nr. BE45 9795 3507 0189
- Contactadres redactieverantwoordelijke: Bart Pieters, Grote Kring 2 8500 Kortrijk.
- Website: www.evangelielevensnabij.be
- P4A9034

--- INHOUD ---

Blz.2	Redactioneel
Blz.3	En wij hoopten nochtans
Blz.4	Stem vanuit de moslimgemeenschap: Yassin El Attar over vrijheid van meningsuiting
Blz.6	Twee soorten christendom
Blz.8	Bidden tegen Corona
Blz.10	Daniël Vanhoutte: Leerstelligheid in de Rooms-Katholieke Kerk
Blz.12	De waarheid zal je vrijmaken
Blz.14	Hoe de zondagsmis wegviel
Blz.15	Partenia
Blz.19	Van Vaticanum 2 tot Covid-19
Blz.23	Jeremiade - Oneerlijke goddelijke perfectie
Blz.24	Boekje (k) open - Luc Hessel - Vrij gelovig
Blz.25	Boekje (k) open - Jacqueline Straub - 'Kick' de kerk uit haar coma
Blz.26	Dit duurt geen 10 jaar meer - www.spiranti.org
Blz.29	Wat is God

BEZIELD VERBAND

1. Redactioneel

Corona, trumpisme, Vivaldi-coalitie, Black Lives Matter, gele hesjes, Brexit: zoveel exotische woorden die we aan onze woordenschat mochten toevoegen. 2020 is me een jaartje geweest! En dan hebben we het nog niet over asielzoekers en de opwarming van de aarde die zich van dit alles niets aantrekken, maar ook in 2021 onze samenleving zullen blijven beheersen.

'Corona betekent een cesuur of breuklijn. Het is aan christenen om een toekomst voor te bereiden voor de mensheid die eerlijker, rechtvaardiger en humaner is': woorden van Hilde Kieboom die je hier kan lezen in het artikel 'Van Vaticanum 2 tot Covid-19'. Want de pandemie, en ook al die andere items, dagen christenen uit.

Mensen die in deze tijd het evangelie als leidraad hanteren, komen een nieuw godsbeeld op het spoor. Daniël Vanhoutte spreekt in dit nummer over een algemene her-denking van de christelijke theologie. Het nieuwe godsverstaan komt aan bod in het artikel 'Bidden tegen corona'. Je kunt het ook distilleren uit de viering 'Liturgie Levensnabij. Opnieuw beginnen'. Dit is een God die ons ertoe beweegt om, ten aanzien van de torenhoge uitdagingen van deze tijd, de goede keuzes te maken.

We kunnen ons hierbij laten inspireren door de overwinningsspeech van aanstaand president Jo Biden. Als praktiserend katholiek citeerde hij de katholieke hymne 'On Eagle's Wings', gebaseerd op psalm 91:
'En Hij wil je optillen op adelaarsvleugels,
je dragen op de adem van de dageraad,
je maken om te schijnen als de zon,
en je houden in de palm van zijn hand.'
Om te besluiten met: ''Ik moet altijd aan mijn grootvader denken. Toen ik nog een kind was, riep hij me altijd achterna "*Keep the faith!*" En dan riep mijn grootmoeder: "*No, Joe, spread it!*"'

Het geloof niet vasthouden, maar het verspreiden… We wensen je hoop en bemoediging toe, en een – misschien anders dan gewoon, maar toch – zalig en gelukkig kerstfeest!

de redactie

Volg Evangelie Levensnabij Online

Ook jij kijkt elke drie maanden reikhalzend uit naar de nieuwe nieuwsbrief van Evangelie Levensnabij?

Wist je dat je sinds kort ook extra bijdragen van onze redactie kan lezen op onze website en zelfs ontvangen in je mailbox?
Deze dienst activeren is eenvoudig en doe je door naar onze website te gaan (www.evangelielevensnabij.be) en onderaan de pagina het formulier in te vullen.
Wanneer je dit gedaan hebt, ontvang je een mailtje waarin je je gegevens kan bevestigen. Van zodra je dit gedaan hebt ontvang je telkens een email wanneer we een nieuw artikel op onze website beschikbaar maken. Deze extra bijdragen op onze website zijn enkel daar te vinden en verschijnen dus niet in onze reguliere nieuwsbrief! Op onze website vind je alle vorige nieuwsbrieven en ook artikels die deze nieuwsbrief niet haalden.

2. En wij hoopten nochtans…

‘Nos autem sperabamus’ Wie Latijn kent en enigszins vertrouwd is met de evangelies, herkent deze zin. Het is de klacht van de Emmaüsgangers, twee dagen na Jezus’ kruisdood: ‘En wij hoopten zo dat hij het was die Israël zou verlossen’.

Het zou ook onze klacht kunnen zijn. In het tweede nummer van dit tijdschrift publiceerden we dit jaar een uitgebreid artikel met als titel ‘Basiswelvaart voor iedereen’. Het begon met een vraag van econoom Johan Van der Slycken: ‘Geneest corona onze spilzucht?’ (De Standaard, 5 maart 2020), een vraag die hij stelde helemaal aan het begin van de huidige crisis. Ons artikel eindigde met: ‘Twee mogelijkheden. Ofwel gaat men het sociaal-economisch(-ecologisch) systeem van voordien zo getrouw mogelijk herstellen. Ofwel opteert men voor basiswelvaart voor allen’ (22 mei 2020).

We hadden gehoopt dat het dat tweede zou worden. De kans is torenhoog dat het het eerste is. *‘Tijdens de eerste golf ging Van der Slycken – niet als enige (econoom) – ervan uit dat corona ons leven zou veranderen. Corona verplichtte ons om tot stilstand te komen, om minder tijd te besteden aan consumptie en meer aan sociale relaties, het zou zelfs het einde kunnen zijn van de wegwerpeconomie. Van die gedachten blijkt nu niet zo veel meer over. De niet-essentiële winkels zijn amper drie weken dicht of de bestel- en brengeconomie bloeit als nooit tevoren.*

We willen iets, en wel nu meteen. Alsof we het verleerd hebben geduld te oefenen en het bevredigende bevoel van het inlossen van een lange verwachting niet meer appreciëren. Het ziet ernaar uit dat degenen die voorspelden dat de wereld er na de crisis heel anders zou uitzien, hun verwachtingen zullen moeten bijstellen.’ (Inge Ghijs, De Standaard, 25 november 2020, ‘Anders gaan leven lijkt veraf’, passim)

Het heeft iets van een adventsmeditatie: over het wachten op bevrijding en op een ander soort samenleving. Maar het wordt dus niet helemaal anders. Al mogen we toch spreken van een nieuwe tijd: met veel meer thuiswerk, een groter wantrouwen voor nabije contacten en meer aandacht voor de zorgsector: kaf en koren dus. We beginnen ook te beseffen wat voor grote invloed de coronacrisis uitoefent op de jongste generatie. Die krijgt zelfs al een eigen naam: de corona- of C-generatie.

De kerk was de voorbije negen maanden grotendeels afwezig. Een gemiste kans! Want als er één tijd is waarin spiritualiteit en zingeving – zeg maar: de evangelische boodschap – noodzakelijk is, dan is het wel de huidige. Maar we hoeven niet eens te wachten op ronkende initiatieven van bovenuit. Dat deden we ook niet toen we startten met onze Denkgroep Evangelisatie in 1985, nu al 35 jaar geleden.

We droomden toen niet alleen van een ander soort kerk, maar we zagen ze overal rond ons heen gebeuren en wilden ze mee helpen gestalte geven. Er waren toen – en die zijn er ook nu – allerlei kleine groepen die zich, vanuit een diepe bewogenheid, scharen aan de kant van de rechtelozen, die vreemdelingen herbergen, die werken aan een gezonder klimaat – in meer dan één betekenis van het woord – enzovoort.

Wat ontbreekt is een netwerk. Al die werkgroepen, Welzijnsschakels, levendige parochiegemeenschappen, straatwerkers, noem maar op, zouden, naast het prachtige werk dat ze verrichten, meer elkaar moeten vinden. Om in deze wereld zoveel tekenen van hoop te zijn. “Je steekt een lamp niet aan om ze onder de korenmaat te zetten, maar je zet ze op de kandelaar, en dan schijnt ze voor allen in huis.” (Jezus in de Bergrede) Want de meeste mensen hebben geen weet van het vele goede dat om hen heen gebeurt. Er heerst een bepaald soort pessimisme uit onwetendheid.

Zo ’n netwerk van kleine levensnabije en levenwekkende gemeenschappen noemen we kerk. Kan de officiële kerk de rol van dit netwerk vervullen? Momenteel niet. Er zal een en ander intern moeten veranderen vooraleer ze dat kan worden.

Rob

3. Stem vanuit de moslimgemeenschap: Yassin El Attar

Vrijheid van meningsuiting en cartoons

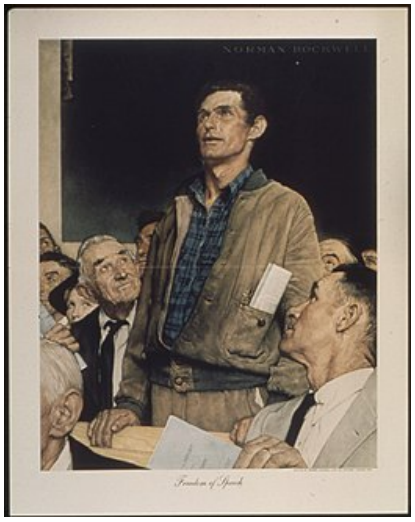
De voorbije maanden is de coronacrisis hét onderwerp van maatschappelijk debat geweest. Maar enkele weken geleden stond de vrijheid van meningsuiting plots weer in het middelpunt van de aandacht. De cartoons van Charlie Hebdo, de moord op een Franse leerkracht, de aanslag in Nice, boycot op Franse producten en het gebekvecht tussen Macron en Erdogan hebben daarvoor gezorgd. Het debat is, op zijn zachtst gezegd, gepolariseerd. Toch probeer ik daar in deze bijdrage op een genuanceerde manier naar te kijken.

De vrijheid van meningsuiting, een belangrijk goed in onze rechtsstaat, betekent dat je als burger of organisatie mag opkomen voor je eigen overtuiging. Maar het recht op vrije meningsuiting is niet absoluut. Deze wordt bijvoorbeeld ingeperkt door het verbod op oproepen tot haat en geweld, het ontkennen van de holocaust, laster, smaad en in specifieke gevallen ook racisme, antisemitisme en seksisme. Soms zijn zo’n overtredingen grond voor strafrechterlijke vervolging. Gelukkig maar. Personen die publiekelijk haat zaaien, van jihadistische propagandisten tot extreemrechtse trollen en populisten, kunnen zich niet beroepen op de vrijheid van meningsuiting. Maar met spotprenten over de profeet Mohammed, vrede zij met hem, is juridisch gezien niets verkeerd. Het is een bedenkelijke vorm van humor en satire, maar er wordt formeel gezien geen wet mee overtreden.

De vrijheid van meningsuiting is echter niet alleen een juridische norm, het is ook een maatschappelijk principe. De maatschappelijke norm van vrijheid van meningsuiting heeft nog een andere belangrijke beperking, namelijk de belediging. Moraalfilosofisch gezien is beledigen maatschappelijk afkeurenswaardig. Daar is consensus over onder opiniemakers en filosofen. Deze beperking is, gelukkig, niet juridisch afdwingbaar. Dat zou betekenen dat iedere mening of overtuiging monddood gemaakt zou kunnen worden omdat één persoon, of een groep personen, zich beledigd zou voelen. Dat betekent natuurlijk de facto het einde van de vrijheid van meningsuiting. Het is dus een goede zaak dat het verbod op beledigen niet juridisch verankerd is. De algemene gedachte achter de maatschappelijke beperking is dat het niet is omdat je iets, juridisch gezien, kan doen, dat je het daarom ook moet doen.

Wat dan met spotprenten die een niet-onbelangrijk deel van de bevolking in het diepste van hun ziel schofferen en beledigen? Die zijn maatschappelijk afkeurenswaardig, maar uiteraard niet

verboden. Het is een erg slecht idee om in deze tijden van polarisering en de zoektocht naar meer sociale samenhang zo'n spotprenten te publiceren. Ze dragen nergens toe bij, behalve dan tot de verdere verdeling van de samenleving, toenemende frustratie en wederzijdse miskenning. Het argument van humor en satire schiet mijns inziens ook tekort. Satire, en dit geldt ook voor de antisemitische praalwagens op Aalst carnaval, is van oudsher een ludieke methode om tegen de schenen van de machtigen te schoppen. Dus spotprenten en praalwagens over onze dames en heren politici, opiniemakers, invloedrijke ondernemers, showbizzsterren en sporthelden, hoe meer hoe liever! Maar spotprenten of praalwagens die een groep viseren die in de maatschappelijke hoek zit waar de klappen vallen, af te rekenen krijgt met hardnekkige vooroordelen en stereotypering, waarvan wetenschappelijk is aangetoond dat zij maatschappelijk achtergesteld zijn… dat is té gemakkelijk en bijzonder cynisch. Het doet ook niet veel goeds vermoeden over de (onbewuste?) intenties van diegenen die zo'n satire gebruiken. Maar goed, het is niet verboden.

De oproep die in sommige hoeken weerklinkt om zo'n spotprenten te verbieden vind ik onaanvaardbaar. Dura lex, sed lex. De wet is soms hard, maar het blijft de wet. Het is net door die vrijheid van meningsuiting dat gelovigen ook hun woord mogen verkondigen. Want de vrijheid van geweten en godsdienst is nauw verbonden met de vrijheid van meningsuiting. Deze vrijheden moeten met hand en tand verdedigd worden. Of zoals Voltaire zegt: "Ik verafschuw wat u zegt, maar ik zal uw recht om het te zeggen met mijn leven verdedigen." Het valt daarnaast ook te betwijfelen of mensen die vinden dat ze het recht hebben om te beledigen, hun leven zouden geven om de vrijheid van meningsuiting en geweten te beschermen van diegene die ze beledigen. En dat brengt me naadloos bij m'n laatste punt. De vrijheid van meningsuiting betekent ook dat satirici, komieken en carnavalisten niet moeten morren als ze aangesproken worden op hun werk door diegene die zich beledigd voelen. Het irriteert me mateloos om te zien dat zij die anderen betichten van het hebben van lange tenen, vaak zelf zeer lange tenen hebben. De vrijheid van meningsuiting betekent dus ook de vrijheid om kritiek te uiten bij het publiceren van dergelijke cartoons. In de realiteit zien we dat deze vrijheid vaak zeer hypocriet geïnterpreteerd wordt: ik wil mijn vrijheid om het te publiceren en wil daar dan ook geen kritiek op krijgen. De vrijheid van meningsuiting garandeert net aan alle partijen deze mogelijkheid. Een situatie van woord en wederwoord is een evidentie als het principe geheiligd wordt.

Dan rest mij nog mijn persoonlijke standpunt over de spotprenten met jullie te delen. Het is voor mij, als moslim, niet toegelaten om de profeet, vrede zij met hem, af te beelden. Wat mij betreft wordt de profeet ook helemaal nergens afgebeeld. Ik herken de profeet niet op de spotprenten van Charlie Hebdo of anderen. De profeet is voor mij, en voor andere moslims, een bewonderenswaardige figuur met een zachtaardig en vredelievend karakter, een immense wijsheid en een eindeloos mededogen. Door zich te laten opwinden door de makers van de spotprenten doen veel moslims ook oneer aan het karakter van de profeet en de erfenis die hij nagelaten heeft. Ook tijdens zijn leven werd de profeet, vrede zij met hem, immers vaak geconfronteerd met spot en belediging. Het raakte hem als mens, maar hij toonde altijd geduld en reageerde zo min mogelijk.

Overigens voel ik me, als moslim, veel meer beledigd door iemand die moordt en vernielt namens de profeet en de islam, dan door eender welke spotprent.

4. Twee soorten christendom

We stellen vast dat er momenteel twee soorten christendom bestaan. Het ene, dat wij het best kennen, is open en sociaal. Er heerst respect voor en samenwerking met zogenaamd andersdenkenden. Het probeert kerk te zijn in dienst van de wereld. Het tweede is grondig overtuigd van het eigen gelijk. Het heeft min of meer fundamentalistische trekjes. En staat niet open voor dialoog.

Dit soort christendom treedt thans op de voorgrond in katholieke landen zoals Hongarije en Polen. Het biedt een ideologische basis voor het ondermijnen van de rechtsstaat. Wat zich vertaalt in een aantasting van de vrije meningsuiting, met name in het bestrijden van een onafhankelijke pers. En in een afbouwen van de scheiding der machten: rechters moeten zich schikken naar de standpunten van de politieke overheid. Dit leidt tot een conflict met de Europese Unie waar deze landen nochtans lid van zijn.

Deze tweede stroming lijkt nog sterker aanwezig te zijn in de Verenigde Staten. De recente verkiezingsstrijd maakte duidelijk hoeveel ‘christenen’ lak hebben aan democratie, verdraagzaamheid en respect. Hier zijn het minder katholieken, dan wel vooral protestantse ‘evangelicals’ die een dergelijk christendom aanhangen.

Hoe is een en ander te verklaren?

We vergeten soms dat ons eigen katholicisme de voorbije zestig jaar een grondige transformatie heeft doorgemaakt. Heel wat trekken van het gesloten christendom waren tot voor kort ook bij ons overvloedig aanwezig. Verschillende factoren hebben tot een evolutie geleid. We vernoemen er drie.

Bij arbeiders vond het ‘zien – oordelen – handelen’ van Jozef Cardijn ingang. Het nodigde in eerste instantie uit de werkelijkheid onbevooroordeeld te beschouwen. Niet het eigen oordeel, geloof of ideologie komt op de eerste plaats, maar de werkelijkheid zoals ze zich aandient. Voordien was dat veel minder het geval. Christenen bekeken de werkelijkheid eerst en vooral met de ogen van het geloof waarin ze waren opgevoed, en vormden zich daar al vlug een oordeel over, om niet te zeggen een veroordeling. Met deze nieuwe methode nam men – in KAJ-groepen bijvoorbeeld – ruim de tijd om de werkelijkheid zoals ze is tot zich te laten doordringen.

In katholieke intellectuele kringen maakte het boek ‘Geloof en wereld’ van Albert Dondeyne ophef (Patmos, 1961). In het Woord Vooraf luidt het: “De christengelovige is een mens als de anderen, onder de anderen, met de anderen. Mens-zijn betekent, zowel voor de gelovige als de ongelovige, medemens-zijn, in een voortdurend gesprek met al zijn medemensen betrokken zijn.” Waar ‘kritisch denken’ voordien de negatieve klank had van rebels en opstandig, kreeg het in die jaren de betekenis van volwassen en opbouwend.

Een derde factor was natuurlijk het tweede Vaticaans concilie (1962-65). Van meet af aan ging het er ook over ‘de tekenen van de tijd’, een uitdrukking ontleend aan het evangelie (Matteüs 16, 3 en Lucas 12, 56). Paus Johannes XXIII wou een ‘aggiornamento’ doorvoeren, de kerk bij de tijd brengen. Theologie en pastoraal waren niet langer het herhalen van eeuwenoude gedachten en praktijken. Ze werden her-dacht in functie van de veranderende cultuur.

In Oost-Europa en de V.S

Deze evolutie vond weinig of niet plaats in Oost-Europa. Ten gevolge van de Sovjet-Russische overheersing. Christenen benadrukten hun eigen identiteit in oppositie met het communistisch regime. Dit belette hen om te evolueren. De katholieken in Polen, Hongarije, Slovenië, Kroatië, Litouwen,… bleven vasthouden aan het geloof 'van vóór het concilie'. In de orthodoxe wereld had de Verlichting, met haar waarden van vrijheid en gelijkheid, nauwelijks ingang gevonden. Na de val van het communisme ging de orthodoxie, erfgenaam van de Byzantijnse visie, helemaal aan de kant staan van het nieuwe gezag.

Het protestantisme ging zich uitsplitsen in twee richtingen. Bij ons bijvoorbeeld had je de Verenigde Protestantse Kerk in België en de evangelische kerken. In de eerste was er, vooral op gebied van Bijbelstudie, ruimte voor kritisch-wetenschappelijk denken. De evangelische kerken, die de voorbije decennia aan belang wonnen, hielden stevig vast aan de traditie en beschouwden een literaire benadering van de Bijbel als ongelovige nieuwlichterij.

Bij vele protestanten van de Verenigde Staten overheerst deze tweede benadering. Bij de Amerikaanse katholieken is dit veel minder het geval. Katholieken hebben er steeds baat gehad van de democratische rechtsstaat. Want die bood hen de kans uit hun situatie van tweederangsburgers weg te geraken. En Joe Biden is ook zelf katholiek.

Compromis?

Met de verschillende benadering van de Bijbel, zowel in Europa als in Amerika, hangt een maatschappelijk-politieke opstelling samen. Denk aan het al of niet aanvaarden van een andere seksuele geaardheid, van de emancipatie van de vrouw en van de evolutieleer. Veel fundamentalistische christenen zouden maar al te graag Bijbelse wetten van het Oude Testament de voorrang geven op de burgerlijke wetten.

Zij hebben de trein van de moderniteit gemist. De officiële rooms-katholieke kerk van haar kant koos ofwel de zijde van het verleden, ofwel die van het compromis. Vraag is of er hier, als het over de grond van de zaak gaat, een compromis mogelijk is. Hoe kan het geloof gist in het deeg zijn, hoe kunnen geloof en wereld elkaar wederzijds bevruchten als er sprake is van principiële vijandigheid? Moeten de bisschoppen, in een groot aantal kwesties, niet de weg naar een meer menswaardige toekomst aanwijzen en hun gelovigen op deze weg begeleiden?

'Leer alle gelovigen van uw kerk de tekenen van deze tijd verstaan
en maak hen trouw in de beleving van uw evangelie.
Maak ons herbergzaam van hart voor alle mensen rondom ons;
dat wij delend in hun vragen en hun pijn, in hun vreugden en hun hoop
samen met hen de weg gaan die naar uw liefde leidt.'
(eucharistisch gebed XI B, met aanpassing in de laatste regel)

5. Bidden tegen corona

‘Er was eens een manneke en dat was niet wijs:
het bouwde zijn huizeke al op het ijs.
Het bad: Ach, Heer, laat het altijd vriezen,
anders moet ik mijn huizeke verliezen.
En ’t huizeke verzonk
en ’t manneke verdronk.’

Dit versje leerde ik toen ik een kleuter was, eind de jaren-1940. Ik vond dat toen leuk. Wat een dom manneke! Jaren later vond ik het een goede illustratie van ‘vermetel vertrouwen’, wat een zonde bleek te zijn. En nu…

De bisschoppen schreven een brief
De bisschoppen van België schreven, ter gelegenheid van Allerheiligen en Allerzielen, een brief aan alle medewerkers en gelovigen (1). Daarin staan, m.b.t. de strijd tegen het coronavirus, heel wat behartigenswaardige dingen. Vooreerst een oproep om loyaal mee te werken met de verantwoordelijke overheden en om de afgekondigde maatregelen nauwkeurig te onderhouden.

Vervolgens: *Wat kunnen we doen? Aandacht hebben voor wie in onze buurt getroffen zijn door het virus, door de maatschappelijk gevolgen ervan of door de impact van de noodzakelijke maatregelen. Contact opnemen met bejaarden, alleenstaanden of mensen met een beperking die er alleen voor staan. Een aanbod doen voor burenhulp. Ieder kan daartoe persoonlijk het initiatief nemen. Parochies kunnen daarvoor samenwerken met verenigingen of netwerken van vrijwilligers. Een klein gebaar kan een groot verschil maken!*

En dat niet alleen. Je kan ook vrijwillig medewerker zijn in diensten en sectoren die het erg moeilijk hebben: in de medische sector, in scholen en sociale diensten. Solidair zijn met ondernemingen die zware verliezen lijden. En hoe ga je om met overheidsmaatregelen? *Over elke maatregel is vergelijking of discussie mogelijk. Toch willen wij alle christelijke gemeenschappen en christengelovigen oproepen om met verantwoordelijkheidszin deze vuistregel te hanteren: ga steeds voor het veiligste cijfer en voor de veiligste maatregel! Op korte termijn is dat de moeilijkste weg, op lange termijn de zekerste.*

En dan komt – hoe kan het ook anders? – een oproep tot gebed. *Ten slotte, als christenen geloven wij in de kracht van het gebed. Juist in tijd van nood richten wij ons gebed tot God, van wie alle leven en liefde komt. Wij bidden dat zijn zegenende hand ons mag behoeden voor onheil en gevaar. Wij bidden dat zijn nabijheid ons mag behoeden voor moedeloosheid of verdeeldheid. Wij vragen alle gelovigen om persoonlijk, in het gezin of in hun leefgroep te blijven bidden dat deze crisis spoedig mag keren. Aan alle parochies en christelijke gemeenschappen vragen we om gebedstijden en gebedsvormen te blijven aanbieden die berekend zijn op een veilig aantal gelovigen in de kerk.*

Bidden werkt
Enkele jaren geleden luidde het jaarthema van de Belgische bisdommen ‘Bidden werkt’. Ja, het valt alleen te bezien hoe je dat verstaat. Nog altijd huldigen gelovigen een magische opvatting van het gebed. En onze bisschoppen lijken die te bevestigen. Alsof je met te bidden God van gedacht kan doen veranderen. Zo werkt dat niet. Het gebed verandert niet God, maar verandert de bidder.

Hetzelfde geldt voor het danken. Als je God dankt dat je gespaard bent van ziekte of rampspoed, wat moeten de mensen die niet gespaard werden dan doen…? Toch is het bovenmate goed dankbaar te zijn. Niet omdat jij het beter hebt dan een ander. Wel om de gave van het leven dat niet alleen jou maar allen ten deel valt. En om de blijde boodschap van het evangelie ons aangereikt door Jezus. Het leven en het evangelie, ze zijn inderdaad gave, reden te over om God dankbaar te zijn. Maar beide zijn tegelijk opdracht om in liefde te leven met en voor elkaar. Zoals in het gebed voor het eten: “Zegen ons, Heer, en ook deze spijzen, die we uit uw milde hand mogen ontvangen. Help ons steeds te delen met hen die te weinig hebben.” Want dat laatste zal God niet doen in onze plaats.

Aansluitend bij vorig artikel: er zijn dus twee manieren van bidden, twee manieren ook van omgaan met Bijbel en evangelie. Er is de fundamentalistische manier.
De christenen die bidden voor Trump, dragen geen maskers. Ze gaan bidden voor het Witte Huis en huren in het Sofitel-hotel een vergaderzaal af, waarin ze met tientallen tegelijk, zonder afstand te houden, gebedssessies houden. ‘Wij bidden vijftig dagen, ononderbroken, voor het heil van het land.’ Andrea Lafferty zegt dat ze bidt voor verbondenheid en tegen geweld, niet noodzakelijk voor Trump. Maar al snel blijkt dat hij wel degelijk de kandidaat van haar keuze is. ‘Die Black Lives Matter-lui brengen een vloek, en wij brengen juist zegen.’ Erkent ze als christen dan niet dat Jezus juist resoluut aan de kant van de verdrukten, de verschoppelingen en de zwakkeren stond? Andrea Lafferty kijkt alsof ik iets vies gezegd heb. ‘Nou, jij hebt wel een heel marxistische visie van Jezus, hoor.’(2)

Anders bidden
Je hoeft geen communist te zijn, behalve in de betekenis waarmee Trump de brave Joe Biden uitscheldt, om een tweede manier van bidden en christen zijn te huldigen.
‘*Die gezindheid moet onder u heersen die ook in Christus Jezus was.*’ De meesten van ons kennen deze zin. Hij staat vlak voor de fameuze Christushymne uit de Filippenzenbrief die overal in onze kerken klinkt tijdens de Goede Week. In het Latijn met de prachtige Gregoriaanse melodie: ‘Christus factus est pro nobis…’ In Nederlandse gezangen onder verschillende vertalingen: ‘Naam van Jezus die ten dode…’, ‘Jezus Christus is het beeld van God…’ of nog ‘De Zoon die voor de eeuwen…’.

Het is een tekst die ons kan ontroeren. Maar hopelijk meer dan dat. Paulus wil zijn gemeente met dit lied iets duidelijk maken. Dat een christen de belangen van de ander liever behartigt dan zijn eigen belang (Filippenzen 2, 4). Dit geldt ook in de onthutsende situatie waarin we in dit fameuze jaar 2020 leven. Niet enkel op het persoonlijk, maar minstens evenzeer op het politiek-maatschappelijk vlak. Bidden zoals Jezus ons heeft voorgedaan, is je laten doordesemen met de gezindheid die hem bezielde. En die komen we meer en meer op het spoor door aandachtig

het evangelie te lezen en dat te leggen op ons leven en op deze moeilijke wereld. In het eerste deel van hun brief geven de Belgische bisschoppen hiertoe een goede aanzet.

Bidden we dan dat we ons verantwoordelijk gedragen…
ten aanzien van wie, op de een of andere manier, slachtoffer is van Covid-19,
ten aanzien van de klimaatsverandering,
ten aanzien van machthebbers die hun persoonlijke (politieke en financiële) belangen vooropstellen aan het algemeen belang.

Maar hiermee is over bidden natuurlijk niet alles gezegd. Daarom een paar alinea's uit Oosterhuis' beschouwing over bidden (3):
Leer vragen, smeken, aandringen, bonken op luiken. Leer bidden. Verlang. Wees niet mat, gelaten, vaag, wees heftig, bewogen, waakzaam, ontroerbaar. Verlang hartstochtelijk naar de werking van de heilige geest: dat de Naam van God, die bevrijding en liefde betekent, werkelijkheid zal worden in mensen.

Bidden is dus niet vragen om van alles? Trouwens, dat heeft dan toch geen zin, als God niet ingrijpt? Nee, hij grijpt niet in; maar werkt wel op jou in, als je zint op zijn heilige geest, je zinnen zet op zijn Thora – zijn woorden zullen je vernieuwen.
En wat dat vragen om van alles betreft: bidden om het welslagen van een rijexamen of zoiets is verwend gezeur. Maar vragen om de genezing van een doodziek kind? Hij grijpt niet in. Maar hij werkt wel op ons in – misschien loutert en verlicht zo 'n gebed ons om zonder haat en wrok te kunnen leven met de dood zo vlakbij.

Deze pandemie kunnen we vergelijken met zo 'n doodziek kind. Op een gelijkaardige manier bidden tegen corona is volop menselijk.

Rob

---

(1) Kerknet, Brief van de bisschoppen voor Allerheiligen en Allerzielen 2020
(2) Ine Roox, correspondent Verenigde Staten, De Standaard 4 november 2020, blz. 3
(3) Huub Oosterhuis, Deze geboren vreemdeling. Honderd preken / beschouwingen / brieven, de Prom 2004, blz. 236-240

6. Daniël Vanhoutte (2) Leerstelligheid in de Rooms-Katholieke Kerk

Van bij het prille begin waren er in het christendom felle disputen over de juiste leer. De eersten die het met mekaar aan de stok kregen waren niemand minder dan Petrus en Paulus in Antiochië over de vraag of het christendom alleen toegankelijk was voor Joden of ook voor niet-Joden. Heel de verdere geschiedenis van het christendom is getekend door een voortdurende strijd tussen theologische scholen en strekkingen, die mekaar bekampen en verketteren in naam van de ene, zuivere en eeuwige waarheid. Bovendien is het christendom uiteengevallen in verschillende grotere en kleinere confessies, die allemaal overtuigd zijn dat ze de waarheid over God en Christus verkondigen. Zelfs de drie grote hoofdstromen – katholieken, protestanten en orthodoxen – komen maar heel moeizaam en schoorvoetend tot enige oecumene.

Het kerkelijk establishment geeft in deze materies blijk van een onwrikbaar dogmatisme. In naam van de "heilige" traditie blijft Rome zich vastklampen aan de "klassieke" theologie. Theologen die iets te ver daarvan afwijken worden vroeg of laat teruggefloten. Niemand minder dan paus Benedictus zelf was een fervente voorstander van een blijvende filosofische

verankering van de theologie in de Griekse filosofie. In zijn ophefmakende toespraak aan de universiteit van Regensburg op 12 september 2006 is hij daar onomwonden voor uitgekomen. Door deze pauselijke toespraak is het probleem terug op zijn scherpste gesteld. Het eigenlijke onderwerp van deze toespraak was niet de relatie tussen christendom en islam maar wel de verhouding tussen geloof en rede en meer specifiek de betekenis van de Griekse filosofie voor de christelijke theologie. Voor paus Benedictus is het samengaan van christelijke theologie en Griekse filosofie een geschenk van de Voorzienigheid. Voor deze paus is de band tussen bijbel en Griekse filosofie van blijvende en universele betekenis: “In de hellenistische periode ontmoette het bijbels geloof het beste van de Griekse gedachte op diepgaand niveau, resulterend in een wederzijdse verrijking die vooral in recentere wijsheidsliteratuur duidelijk is geworden” en verder: “De interne verzoening tussen bijbels geloof en Grieks filosofisch onderzoek was een gebeurtenis van beslissend belang, niet alleen vanuit het standpunt van de geschiedenis van de godsdiensten, maar ook vanuit dat van de wereldgeschiedenis”. In de ontwikkeling van de moderniteit ziet hij vanaf het tijdperk van de Hervorming tot op onze dagen vooral de herhaalde pogingen tot dehellenisering (ont-Grieksing) van het christendom en zijn theologie. Benedictus stelt het probleem als volgt: “De thesis dat de kritisch gezuiverde Griekse erfenis een integraal deel van het christelijk geloof vormt, is beantwoord door de vraag naar een dehellenisering van het christendom, een vraag die meer en meer overheerste in theologische discussies sinds het begin van de moderne tijd”.

In dat proces van dehellenisering onderscheidt Benedictus drie fasen: de Hervorming van de zestiende eeuw, de liberale theologie van de negentiende en twintigste eeuw en het cultureel pluralisme van de laatste tijd. Zijn conclusie is dat geen enkele van deze stromingen de diepe wijsheid van de Griekse logos kan vervangen noch evenaren omdat in de moderne filosofie slechts een beperkte rede aan bod komt. Meer in het bijzonder plaatst Benedictus het moderne positivistische rationalisme in oppositie met het platonische denken. De westerse wereld zit volgens deze paus eenzijdig in de ban van de positivistische rede en de daarop gebouwde filosofieën. Zijn alternatief luidt als volgt: “De moed om zich te engageren tot de hele breedte van de rede – en niet tot de ontkenning van zijn grandeur – dat is het programma waarmee een theologie die is gegrond in Bijbels geloof de debatten van onze tijd binnen moet gaan”. Dit kan volgens hem alleen maar slagen “als we de onszelf opgelegde beperking van de rede tot het empirisch meetbare overwinnen en als we opnieuw zijn enorme horizonten onthullen”. Hij beschouwt het als een prioritaire taak van de universiteit om permanent “de grote logos te herontdekken”.

Het standpunt van paus Benedictus inzake dehellenisering van de theologie staat diametraal tegenover dat van moderne theologen, die het christendom juist willen zuiveren van hellenistische invloeden, meer in het bijzonder van het (neo)platonische dualisme. Voor Benedictus is de dehellenisering van het christendom een dwaling, voor anderen is het een dringende prioriteit. We moeten daarom onderscheid maken tussen de basis-intuïties van het christelijk geloof en zijn theologische vertaling met behulp van hellenistische begrippen en denkpatronen. Als we ervan uitgaan dat theologie zoals alle wetenschap mensenwerk is, moeten we toegeven dat er geen theologie voor de eeuwigheid bestaat. De geschiedenis toont ons trouwens voldoende overtuigend aan dat de theologie nooit heeft stilgestaan maar altijd heeft gezocht om zich opnieuw te formuleren vanuit de vragen van elk nieuw tijdperk. Theologie is een kwestie van nadenken, schrijven, publiceren, preken en doceren. Het is dus door en door een menselijke bedrijvigheid en als zodanig nooit definitief maar – zoals elke andere wetenschap – perfect vatbaar voor verandering en ontwikkeling. De vraag is dus of de klassieke theologie nog in staat is om het christendom te verkondigen in de wereld van nu.

Leerstellige eenheid is nu al twintig eeuwen lang een illusie maar blijft niettemin een taaie obsessie. De kerk van Rome geeft het niet op en blijft fanatiek begaan met het probleem van de eenheid en de zuiverheid van de leer. We botsen zelfs onvermijdelijk op de vraag in welke mate deze dogmatische starheid mede oorzaak is van de ontkerkelijking van de laatste decennia. Dit is geen pleidooi voor grenzeloos relativisme maar wel voor theologische vernieuwing en vooral een pleidooi voor durf en moed. Een hele reeks theologische concepten hebben in de loop der tijden een sacraal statuut gekregen waardoor ze voor eeuwig onaantastbaar leken maar de moderniteit heeft ze van binnenuit aangevreten en uitgehold zodat ze alleen nog als fos¬sielen blijven voortbestaan. Het kerkelijk spreken en denken zit verstrikt in zijn eigen spin¬sels en moet daaruit weer losgeweekt worden. Ongetwijfeld zijn velen bereid daarvoor een handje toe te steken.
Er zijn in elk geval hoopgevende initiatieven van theologische vernieuwing. De theologische faculteit van de KULeuven is al jaren intensief bezig met een grootschalig onderzoeksproject over kerk en geloof in de postmoderne context. Aan deze universiteit werd in 2007 op het jaarlijkse feest van Lichtmis een eredoctoraat toegekend aan de Franse priester Louis-Marie Chauvet van wie in de laudatio gezegd werd dat zijn theologisch oeuvre grensverleggend is geweest en dat hij in het theologisch bedrijf een paradigmaverschuiving heeft tot stand gebracht. Deze vernieuwing blijkt vooral te liggen in een interdisciplinaire benadering van het denken over de christelijke existentie, waarbij de hedendaagse filosofie en de moderne menswetenschappen niet langer als bescheiden hulpwetenschappen maar als volwaardige partners in de theologische reflectie betrokken worden. Daarmee wordt een alternatief geboden voor de neothomistische stijl van theologie bedrijven. Meer in het bijzonder heeft Chauvet de sacramenten weggehaald uit het causalistisch-juridisch denkpatroon van de scholastiek. Voor Chauvet is een sacrament niet langer een ritueel van causale instrumenta-liteit maar een act van symbolische bemiddeling. Deze vernieuwde sacramentologie is voor Chauvet ook het uitgangspunt voor een algemene her-denking van de christelijke theologie. Chauvet zegt het onverbloemd: “it is the entire field of theology that is to be rethought”. De uitdaging is er dus in gelegen de eigenheid van het christendom op een nieuwe manier te laten oplichten in de multiculturele, multireligieuze en mondiale context van deze tijd. Dat is een enorme onderneming voor meer dan één generatie van theologen en voor meer dan één paus.

Daniël Vanhoutte

7. De waarheid zal je vrijmaken

Op 11 november was op Canvas een reportage te zien met als titel ‘De campagne tegen het klimaat’. Hieruit bleek dat erkende wetenschappers 40 jaar geleden al quasi perfect wisten te voorspellen wat de aarde, omwille van de CO2-uitstoot, op het vlak van klimaatverandering te wachten stond. Aanvankelijk gingen belangrijke politici daarin mee. Maar al vlug werd twijfel gezaaid. Er verschenen berichten dat andere wetenschappers er een tegenovergestelde mening op nahielden. Zelfs dat CO2 de aarde groener maakt. Het gevolg was dat de geplande maatregelen werden teruggeschroefd. En dat de strijd tegen de opwarming van de aarde 20 jaar vertraging opliep.

Wat is er gebeurd? Oliemaatschappijen spanden hun beste communicatiedeskundigen in om deze valse informatie te verspreiden. De zogenaamde wetenschappers waarop ze zich beriepen hadden in geen enkel serieus wetenschappelijk tijdschrift gepubliceerd. Maar de oliemaatschappijen gebruikten wel alle mogelijke kanalen om hun leugens onder de mom van wetenschappelijkheid te verspreiden. Met de desastreuze gevolgen van dien.

De leugens van Donald Trump zijn genoegzaam bekend. De uitslag van de recente Amerikaanse verkiezingen leggen bloot hoeveel mensen daarin meegegaan zijn en nog altijd meegaan. Dat de Verenigde Staten wellicht nog voor jaren een diep verdeeld land zijn, heeft veel met leugens te maken. In Hongarije gaat het er momenteel niet beter aan toe: Viktor Orban probeert zich een dictatoriale macht te verwerven… via leugens en dus het muilkorven van kritische journalistiek.

Waarom werden bij ons, in de nationale veiligheidsraad van 23 september 2020, maatregelen tegen covid-19, veel te vroeg teruggeschroefd? Omwille van politieke druk die inging tegen wat virologen en epidemiologen hadden gevraagd. Met als gevolg een nog grotere tweede golf, die niet alleen een overvloed aan besmettingen maar ook van ziekenhuisopnames en sterfgevallen tot gevolg had. Welke politieke partijen hebben zich toen daartoe geleend?

Want niet alleen leugens kunnen nefast zijn, maar ook twijfel zaaien, complottheorieën verkondigen en doofpotoperaties uitvoeren: het zijn allemaal manieren om de publieke opinie te beïnvloeden, door de waarheid geweld aan te doen. Herinner je de zaak Dutroux in 1996. Toen werden de meest fantastische verhalen verspreid, in die tijd nog via de sensatiebladen – nu zou dat ook gebeuren via de ‘sociale’ media –. Ongevaarlijk? Ze vergroten het wantrouwen tegenover welmenende politici, magistraten en ernstige media. Ze wakkeren het extreemrechtse populisme aan. Ze vormen een bedreiging voor de democratie.

Iets gelijkaardigs gebeurde in de kerk met de schandalen i.v.m. kindermisbruik. Hadden de kerkelijke overheden van meet af aan open kaart gespeeld, de werkelijkheid onder ogen gezien en de schuldigen bestraft, dan was haar prestige niet onherroepelijk aangetast geworden. ‘Het doel – in dit geval het prestige van de kerk – heiligt de middelen – horen, zien en zwijgen –’ is een nefast principe, dat precies het omgekeerde bewerkstelligt van wat het beoogt. En dan laten we de schade die hierdoor aan de slachtoffers wordt berokkend, nog buiten beschouwing.

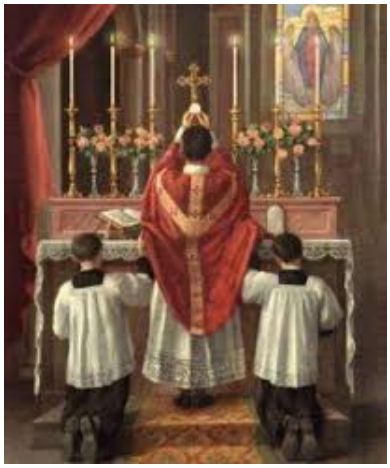

Net integendeel opkomen voor de onverbloemde waarheid moet juist een taak van de kerk zijn. Van Jezus is het woord bewaard ‘De waarheid zal je vrijmaken’. ‘Het ware, het mooie en het goede’ dienen, vanuit religieus oogpunt, altijd en overal bevorderd te worden. Het is een prominente opdracht, voor christenen en voor de kerk, om een moreel kompas te hanteren, gebaseerd op de waarheid, ten aanzien van de grote kwesties waarmee we in onze tijd geconfronteerd worden.

Rob

8. Hoe de zondagmis wegviel

Ik was een kleine jongen – misdienaar – toen mijn vier jaar oudere broer thuis kwam met een verhaal. Het was een persiflage op de heilige mis. Hoe een man in een lang kleed brood en wijn op een tafel zet. Hij deelt het brood met andere mensen en drinkt zelf uit het wijnglas. Daarna stopt hij de rest van het brood in de broodtrommel en doet de afwas…
Ik vond het verhaal van mijn broer toen erg oneerbiedig. Het ging toch over het heilig misoffer. Daar lach je niet mee.

Vele jaren later leerde ik dat de eucharistie ook een maaltijd is en een gedachtenis aan Jezus. Ik las uit het boek Handelingen: “De eerste christenen legden zich ernstig toe op de leer der apostelen, bleven trouw aan het gemeenschappelijk leven en ijverig in het breken van het brood en het gebed. Ze braken het brood in een of ander huis, genoten samen hun voedsel in blijdschap en eenvoud van hart.” (Handelingen 2, 42.46) Toen ging ik de persiflage van mijn broer veel minder heiligschennend beschouwen.
Ik begon ook voorbehoud te maken tegen het woord ‘misoffer’. Een offer lijkt op een ruilhandel: ik offer iets aan de godheid en die geeft me iets in de plaats. De kruisdood van Jezus was zo ’n offer. Hij gaf zijn leven om onze zonden uit te boeten. In het vijfde studiejaar leerden we van buiten “De Mis is het onbloedig Sacrificie, waarin Jezus Christus, door de bediening van den priester, zichzelf slachtoffert aan God den Vader en Hem zijn lichaam en zijn bloed onder de gedaanten van brood en wijn, opdraagt.” Je zult zeggen: dat begreep je toch niet? Twee jaar later, in het zevende studiejaar, kregen we in het college het vak ‘catechismusuitleg’ waarin dit haarfijn aan ons, twaalfjarigen, uit de doeken werd gedaan.

Vele jaren later zijn we met z’n allen geëvolueerd. Of neen, niet met z’n allen. De meeste mensen van mijn generatie en zelfs een stuk jonger, bleven de zondagsmis op de eerste plaats zien als een plicht en een offer. In de preken werd dikwijls wel een ander beeld van de eucharistie verkondigd, maar het beeld van hun kinderjaren bleef overheersen.

Toen de woorden ‘zondagsplicht’ en ‘misoffer’ weggedeemsterd waren, bleef er weinig over aan motivatie om wekelijks deel te nemen aan de eucharistieviering. Het was al altijd ‘mishoren’ gebleven, en dan nog op straffe van doodzonde. Toen de druk hiertoe wegviel, was het een kleine stap om op zondagmorgen lekker uit te slapen, om mee op te trekken met de wielertoeristen en op zaterdagavond te gaan shoppen…

Thans wordt eucharistie wel nog gevierd door mensen die de overstap maakten, of ze misschien nooit anders beleefd hebben: als de herinnering aan de woorden en werken van Jezus die in staat is om ons leven te inspireren en kracht te geven. Als de voorganger dan zegt ‘Lichaam van Christus’ en wij antwoorden ‘Amen’ betekent dat niet langer: ik geloof dat deze hostie in Jezus’ lichaam is veranderd. Maar wel: ik ben bereid om zijn mentaliteit, waarover sprake in de woorddienst, in mij op te nemen, om zo, samen met mijn medegelovigen, in deze wereld ‘lichaam van Christus’ te worden. Wat een serieus engagement insluit, dat in de oude opvatting quasi afwezig was.

Rob

Partenia

Deze keer beginnen we met actualiteit: twee korte reacties van mgr. Gaillot op een vraag van ons.

Vrijheid van meningsuiting

Een arts schrijft me: “Ik heb op Wikipedia het artikel gelezen waarin u op 12 maart 1989 op Europe 1 (nvdr: een Franse radiozender) in verband met de Duivelsverzen verklaard hebt: ‘Heiligschennis is een recht. Wat heilig is, is de mens.’” Hij vervolgt: “Met deze enkele woorden die u daar uitspreekt is ook alles gezegd. Deze woorden zouden in onze scholen onderwezen moeten worden.”

De vrijheid van meningsuiting is een waardevol goed dat we aan de Franse Revolutie te danken hebben. We zijn eraan gehecht. Het is een recht dat we verdedigen. Maar er zijn grenzen: alles wat de overtuigingen van iemand anders kan kwetsen, in het bijzonder godsdienstige overtuigingen.
De vrijheid van meningsuiting hangt vast aan de broederlijkheid: zij mag geen afbreuk doen aan het respect voor wie anders is.
Het behoort tot onze verantwoordelijkheid de vervelende gevolgen die deze vrijheid van meningsuiting kan hebben goed in te schatten. Aanstootgevende karikaturen van de profeet hebben op die manier de moslims gekwetst en hun woede opgewekt.
De hatelijke en barbaarse aanslagen die zich op ons grondgebied hebben afgespeeld mogen bij ons geen haat opwekken, geen wraak, en nog minder de oorlog. Laten we toch niet met dezelfde wapens in de tegenaanval gaan.

Moge ons verzet het democratisch leven versterken en verstevigen. Het verleden heeft getoond dat wij in staat zijn tot nationale solidariteit om de wegen te effenen die naar vrede leiden.

Jacques Gaillot, bisschop van Partenia – Parijs, 7 november 2020

Leven in lockdown

Er is een woord uit psalm 90 dat me sterk heeft aangesproken in deze moeilijke periode: “Leer ons de vluchtigheid van ons leven zien, laat die wijsheid doordringen tot ons hart.” Het is een uitnodiging om volop te leven. Om in het nu te leven. Met eenvoud, menselijkheid, tederheid. Open voor wat nieuw is, het onverwachte.

Ik heb veel sms’jes gekregen met de vraag: “Wat doe je in deze dagen van lockdown?” Ik had geen zin om de taken van het dagelijkse leven op te sommen. Ik antwoordde: “Ik leef. Ik leer stilaan leven in het voorlopige, aangezien tussenkomsten, reizen, ontmoetingen, uitnodigingen in het water vallen.”
Zoals dikwijls loopt het leven niet zonder lijden.

Het doet pijn te zien hoe de mensheid in de greep is van het virus. Een wereldwijde bedreiging. Niemand ontsnapt eraan. Vrouwen en mannen, ook kinderen, kunnen niet leven zoals gewoonlijk. Ze mogen niet naar buiten, op stap gaan, reizen, werken, bijeenkomen, feest vieren, hun doden op een waardige manier begraven. Ze leven met de angst op hun beurt besmet te raken.
Het doet pijn als we de ongelijkheden open en bloot aan het licht zien komen. Zoals bij de gezinnen die in sloppenwijken wonen. Zoals die vrouw, in een kleine vochtige kamer met één enkel raam – ze heeft twee jonge gastjes boordevol leven.

Het doet pijn ook mijn Kerk in lockdown te zien, terwijl ze geroepen is om een Kerk te zijn die “naar buiten” trekt, zoals paus Franciscus het wenst. Een petitielijst heeft de ronde gedaan om te vragen of vieringen niet weer zouden kunnen. Maar dat is niet het meest dringende. De Kerk is er niet om voor zichzelf te zorgen. Zoveel mensen

hebben het moeilijk om te leven of te overleven! De mens op de eerste plaats!
Ik voel me meer verbonden met mensen die het moeilijk hebben dan met hen die het goed stellen.
“Leer ons de vluchtigheid van ons leven zien, laat die wijsheid doordringen tot ons hart.”

Jacques Gaillot, bisschop van Partenia – 7 november 2020

Een bisschop dicht bij armen en verdrukten

Hier volgt het begin van de vertaling van een lang interview met de bisschop van Partenia. Ik vind het in een bestand op mijn computer. Het interview draagt een datum: 9 maart 2016 – maar mgr. Gaillot herinnert zich niet meer wie hem interviewde, en in welke context dat gebeurde… Wel boeiend dit stuk, over zijn jonge jaren!

Wilt u, om te beginnen, iets oproepen van de jaren waarin u gevormd werd, wat uw priesterroeping kon wekken?

Ik heb in mijn geboortestad Saint-Dizier genoten van een veelbelovende omgeving: een hecht, gelovig gezin, het college van de Salesianen waar ik middelbare school liep, het contemplatief klooster van de Zusters van de Aanbidding. Mijn grootmoeder aan moeders kant nam deel aan het officie in het klooster en bad elke dag de rozenkrans. Ik herinner me dat mijn vader graag een handje toestak om op Sacramentsdag de rustaltaren op te zetten. Het gebeurde dat priesters van de parochie bij ons mee aan tafel zaten. Maar er was ook de beproeving van de oorlog, de beproeving van de exodus.

Wat bij mij vooral prent heeft geslagen zijn de liturgische vieringen bij de Zusters van de Aanbidding, die gregoriaans zongen voor het uitgestalde Heilig Sacrament, omringd door bloemen en kaarsen. Ik ging in het klooster de mis dienen, ik was heel jong en erg gevoelig voor de schoonheid van de liturgie. Als ik me samen met de celebrant in het koor bevond, voelde ik me aangetrokken om op een dag, net als hij… priester te worden. De eucharistie, die is mij altijd bijgebleven. De eucharistie trok me aan en mijn verlangen om priester te worden is van het altaar gekomen. Ik bewaarde dat geheim dat mij gelukkig maakte.

Ziedaar het begin van mijn kindertijd en mijn jeugdjaren in Saint-Dizier, in de schoot van mijn familie en van de Salesianen die ik waardeerde.
Op een dag vroeg de pastoor-deken van Saint-Dizier mij: “Denk je er niet aan naar het grootseminarie te gaan? Als jij er niet naartoe gaat, wie dan wel?” En zo ben ik naar het grootseminarie van Langres gegaan, en brak daarmee uit de beschermende omgeving van mijn familie en mijn stad Saint-Dizier.

Ik maakte er kennis met het leven in gemeenschap, en het trok me aan: we waren met 25. Ik ontdekte er de Bijbel, waarvan ik weinig afwist en die me sterk boeide, en leerde er spirituele auteurs kennen: Theresa van Avila, Johannes van het Kruis, Thérèse van het Kind Jesu, Charles Foucauld… : ze raakten iets in mij; ze trokken mijn hart verder open en nodigden me uit tot die innerlijke reis, om in het intieme heiligdom van mijn ziel de aanwezigheid van God te zoeken. Ik ontdekte dat er in mij iets was dat groter was dan mezelf: de plaats waar God woont.

Maar, zoals alle jonge mannen van mijn tijd, moest ik op zeker ogenblik naar Algerije vertrekken om er mijn legerdienst te vervullen. Het was de tijd van de oorlog. Ik heb toen het beschermende milieu van het seminarie verlaten om te beginnen aan mijn vier maanden opleiding bij de koloniale infanterie in Fréjus.

In welke tijd was dat?

Dat was in mei 1957. De legerdienst bedroeg in die tijd 28 maanden! Daarna ben ik zes maanden lang aspirant-officier geweest in Cherchell, in Algerije. Op het einde van mijn stage heb ik gekozen voor “Algerijnse zaken”: werk

voor het bewaren en herstellen van rust en orde. Na een voorbereidingsstage van drie weken in Alger werd ik gedetacheerd bij de prefect van Sétif, die mij benoemde bij de Gespecialiseerde Administratieve Sectie (SAS) van Maoklane, dat een dertigtal dorpen omvatte.

Het was mijn taak de bevolking toe te spreken, de burgemeesters te helpen bij de werking van de gemeentes: de scholen, wegen die in slechte staat waren, fonteinen waar water naartoe moest geleid worden, een verplegingspost voor het verzorgen van zieken, een postkantoor waar men de postwissels uit Frankrijk kwam incasseren, en niet te vergeten, het signeren van pasjes om te maken dat de bewoners vrij zouden kunnen circuleren zonder door militairen aangehouden te worden. Ook was het mijn taak iedereen te ontvangen die zich bij die Gespecialiseerde Administratieve Sectie aanmeldde om gehoord te worden. Dat alles maakte deel uit van het werk om de orde en de rust te handhaven.

Is dat vergelijkbaar met wat later 'ontwikkelingssamenwerking' werd?

Ja, helemaal. Bij dat werk hebben twee zaken mij erg geraakt.

Om te beginnen dit: voor de eerste keer had ik met de islam te maken.

Een gebeuren dat beslissend zal zijn. Ik had nog nooit moslims ontmoet, en daar was ik nu helemaal omringd door moslims! Er was geen christelijke gemeenschap, geen mis, geen sacramenten. Enkele malen is het gebeurd dat ik op zondag naar de stad Kerrata reed waar een kerk was, bediend door de Witte Paters. Eens is daar op een zondagmorgen na de mis, bij het verlaten van de kerk, op het moment dat het kerkplein vol stond, een bom ontploft – doden en veel gekwetsten tot gevolg…

Aan die Gespecialiseerde Administratieve Sectie waren 30 Algerijnse soldaten – moghazni's – toegewezen. Zij waakten over mijn veiligheid en stonden me bij voor alle taken die ik moest vervullen.

Op zekere dag deed ik per jeep een rit door die geïsoleerde dorpen met naast mij een moghazni. 's Namiddags, op de terugweg, bemerk ik op de zijkant van de piste twee mannen die teken doen dat ik moet stoppen. Ze smeken me om mee te gaan kijken naar iemand die zwaar ziek is en hem naar het hospitaal te brengen. Ik laat de jeep met de moghazni staan en ga alleen met die twee onbekenden op stap. Iets wat niet erg aan te bevelen is in oorlogstijd! Ik volg hen, zonder ook maar iets te weten van waar ze me naartoe zullen leiden. Ze konden me gijzelen, doden…

Op een 400 meter, aan de voet van de heuvel, stond een afgelegen 'mechta' (huis). Wanneer ik binnendring in dat arme bouwvallige huisje, bemerk ik op een vloermat op de bodem van aangestampte aarde een man van een jaar of veertig die aan het sterven is. Hij is heel mager en kan niet meer spreken. Zijn blik is één grote smeekbede. De familie blijft op wat afstand staan, waardig, stilzwijgend. Ik ben ontroerd als ik die affectie zie, de diepe genegenheid van de familie voor deze zieke man.

- Wat willen jullie dat ik doe voor deze man die jullie zo graag zien?
- Dat u hem naar het hospitaal overbrengt.
- Maar hij zal sterven onderweg! Hij zal de schokken onderweg niet verdragen en het hospitaal is ver!

De familie geloofde in een mirakel. Ze wilde alles doen, alles proberen voor de man van wie ze zoveel hielden.

Ik ben op dat waanzinnig verzoek ingegaan. Heel vlug staken de mannen een soort draagberrie in elkaar en hieven de zieke erop. De familie stond te wenen toen we weggingen. Ik was onder de indruk toen ik die mannen traag de heuvel zag beklimmen, met een grote krachtinspanning de berrie dragend, met daarop een zieke op de rand van de dood.

In stilte komen we terug bij de jeep. De zieke wordt achterin geplaatst, in de armen van een sterke man. Ik rij

langzaam, om de kuilen in de weg te ontwijken. Na verloop van een half uur is de zieke heengegaan, net alsof hij in slaap was gevallen.
We zijn teruggekeerd om de dode terug te geven aan zijn familie, zijn huis, zijn grond. Geen van allen wist wat te doen om mij te bedanken. Ze gingen met mij mee terug naar de jeep. De avond viel…

De bevolking deed er alles aan om mij te laten thuis voelen bij hen. Daar was tijd voor nodig, want ik was een vreemdeling, en ik droeg een militair pak. Ik begon te begrijpen dat ik niet bij míj thuis was, maar bij hen! Zij begonnen te begrijpen dat ik er voor hen was, tot hun dienst. Ze hebben me verwelkomd als een broer.

Van daaruit zijn vriendschapsbanden ontstaan. Ik heb een zware en boeiende legerdienst vervuld bij hen, en zij waren fier dat ik me aan het voorbereiden was om priester te worden…

U liet hen verstaan waarvoor u zich aan het voorbereiden was?

Ze vroegen me op zekere dag hoe mijn toekomst eruit zou zien. Ik heb geantwoord: “Ik zal priester zijn, als God het wil.” Ze beschouwden de priester als een man Gods, een ‘marabout’. Ze vonden dat dit belangrijk was en dat ik die weg verder moest opgaan. Ik had de indruk dat ze zich verantwoordelijk voelden voor mij!

Ik nam ook deel aan hun feesten. Op zekere dag werd ik uitgenodigd op het huwelijk van een moghazni. Een mooi feest, maar de bruid zag ik niet! Ik uitte mijn verwondering bij de bruidegom, die me antwoordde: “Zo is dat nu eenmaal bij ons. Dat is de traditie. De bruid blijft bij de vrouwen.” En wij, mannen, bleven onder mannen…

Waar was dat precies?

In de buurt van Sétif, op een hoogvlakte, 1000 meter hoog - “het rebelse Sétif” doorheen de geschiedenis. Vanuit Sétif is de opstand begonnen om de onafhankelijkheid van Algerije op te eisen.
Ten tijde van de heilige Augustinus was er een bisschop van Partenia op de hoogvlakte van Sétif. Tijdens mijn legerdienst heb ik meerdere keren dit oude bisdom Partenia moeten doorkruisen. Het geeft te denken… Misschien is het vanuit een zekere fijngevoeligheid dat Rome me benoemd heeft waar ik ooit gewerkt heb…

Het tweede dat me erg geraakt heeft, was de oorlog. Ik werd geconfronteerd met geweld.

Ik heb geen oorlog gevoerd, maar het leger was wel overal aanwezig. Er waren militaire operaties, gebieden werden uitgekamd, er vlogen helikopters over, gevangenen moesten in volle zon steenlagen aanbrengen op de wegen, er werd gefolterd. Het was een koloniale oorlog en ik vroeg me af hoe ik moest reageren en opkomen tegen dat geweld. Het geweld loste niets op en ik had ook geen oplossing… Maar ik weigerde geweld. Ik leerde de grondbeginselen van de geweldloosheid kennen zonder te weten waar ik zou uitkomen.

Een aantal jonge soldaten van ons contingent namen onmiddellijk wraak op het naburige dorp na een dodelijke hinderlaag voor enkelen van hen. Ze staken huizen in brand, verkrachtten vrouwen, doodden mannen en kinderen… De dagen daarop wisten ze niet meer wie ze waren. Het vernis van hun opvoeding was er ineens afgesprongen. Geschokt door het geweld hadden ze zich laten gaan in een barbaarse praktijk. Tot op vandaag dragen zij deze blessures met zich mee, ze spreken er nooit over, zelfs niet met hun echtgenoten. Door anderen kapot te maken hebben ze zichzelf kapot gemaakt.
Na 28 maanden legerdienst ben ik in augustus 1959 teruggekeerd naar Frankrijk, met het gevoel dat Algerije op een dag onafhankelijk zou zijn en dat de oorlog die in dat land gevoerd werd een koloniale oorlog was.

Algerije heeft me geweldloos gemaakt en heeft me het belang geleerd van de dialoog met de islam: een echt “seminarie”!

9. Van Vaticanum 2 tot Covid-19

Kritiek op de kerk is van alle tijden. Denk maar aan Jeroen Bosch die pausen en bisschoppen in de hel schilderde. Toch is de voorbije decennia een breuk ontstaan. Gezagsgetrouwheid was tot 1968 een deugd. Dit gold niet alleen voor het kerkinstituut, maar voor zowat alle gezag. Ongehoorzaamheid was de oerzonde.

We beperken ons hier tot de Rooms-katholieke kerk. Spijts kritiek in intellectuele middens en bij zogenaamd andersdenkenden, overheerste bij het kerkvolk een grote eerbied ten aanzien van haar leiders (enkel mannelijk). De aankondiging van een oecumenisch concilie in januari 1959 door de pas gekozen paus Johannes XXIII kwam als een donderslag bij heldere hemel. Het werd alom enthousiast onthaald.

Het concilie en zijn gevolgen

Op dit concilie verscheen in november 1964 Lumen Gentium, de dogmatische constitutie over de Kerk. Ze vormde een breuk met het vroeger denken en spreken over de kerk. De concilievaders wensten een niet-juridische, niet-klerikalistische en niet-triomfalistische visie. Het niet-juridische vertaalde zich in de keuze om over de Kerk te spreken als mysterie en als het volk van God; het niet-klerikalistische in de keuze om het ambt als dienst aan de gemeenschap te zien; en het niet-triomfalistische in de keuze om de Kerk te zien als een historische grootheid, een kerk die ‘op weg is naar’, in plaats van haar gelijk te stellen aan het Koninkrijk Gods op aarde.

Omstreeks 1970 werd deze visie hier bij ons vertaald in de oprichting van parochieraden, diocesane raden en het I.P.B. – het interdiocesaan pastoraal beraad –. Het ging om raden, geen beslissingsorganen. Het laatste woord bleef voorbehouden aan de paus, de bisschoppen en de pastoors. Op lokaal vlak hing – en hangt nog altijd – alles af van het democratisch gehalte van de pastoor. Op hoger echelon bleef de oude spreuk van kracht ‘Roma locuta, causa finita’: als Rome gesproken heeft, is de zaak afgehandeld.

Dit leidde tot een ernstig conflict op het Nederlands pastoraal concilie: toen dit zich uitsprak tegen de celibaatsverplichting en dit standpunt in januari 1970 door de Nederlandse bisschoppen werd overgenomen ondanks herhaalde waarschuwingen van paus Paulus VI. Het betekende de aanvang van een jarenlange polarisatie die zou leiden tot het inrichten van de Bijzondere Synode van de Bisschoppen van Nederland in 1980, waarbij aartsbisschop Godfried Danneels als verzoener optrad in opdracht van paus Johannes Paulus II.

In ons land wisten de Belgische bisschoppen deze polarisatie te vermijden door een groot gedoogbeleid. Conservatief en progressief mochten hier naast elkaar opbloeien. Toch bleven er drie pijnpunten: de celibaatsverplichting, de vrouw in de kerk en de seksuele moraal. Deze laatste had, met het verschijnen van de pauselijke encycliek Humanae Vitae in juni 1968, tot een eerste kloof tussen leergezag en ‘godsvolk’ geleid. Die werd door de bisschoppen onder leiding van kardinaal Suenens enigszins overbrugd door een herderlijk schrijven die het ‘gevormde geweten’ voorop stelde.

Van kwaad tot erger

Kardinaal Suenens werd echter in Rome gedesavoueerd en schakelde dan maar over naar de promotie van de charismatische beweging. Tweemaal kwam, tegen de inertie van de kerk, van onderuit een fel protest. In 1996 ging een kerkbevraging door onder de naam ‘Het verlangen

van het godsvolk'. Het verzamelde 14.500 handtekeningen rond vijf titels:
- de vrede, de sociale gerechtigheid en het behoud van de schepping
- vrouwen niet langer uitsluiten uit kerkelijke functies
- voorgangers de vrije keuze laten tussen celibaat en huwelijk
- seksualiteit positief waarderen als wezenlijk deel van de mens door God gewild
- de blijde boodschap verkondigen in plaats van geboden en verboden uit te vaardigen

Vijftien later, in 2011, was er een gelijkaardig initiatief, mede op initiatief van Evangelie Levensnabij. Dit heette 'Gelovigen nemen het woord' onder de noodkreet 'Waarom blijven de noodzakelijke kerkhervormingen zolang uit?' Het telde 8.235 ondertekenaars. Het leidde tot een uitgebreide, begripvolle discussie in het weekblad Tertio. Op 9 februari 2012 overhandigde een delegatie het manifest met de lijst van de ondertekenaars in Mechelen aan de Belgische bisschoppen. Blijkbaar belandde deze lijst ergens in het archief van het aartsbisdom. Wel spraken individuele bisschoppen zich soms in de media uit voor de ontkoppeling van priesterschap en celibaat. En kregen vrouwen bevoegdheden in de bisdommen en dikwijls ook lokaal. Over seksualiteit werd door de bisschoppen in alle talen gezwegen: het 'godsvolk' ging immers toch zijn eigen weg.

Het krediet van de katholieke kerk raakte zo goed als helemaal aangetast door de schandalen van het kindermisbruik. Nadat ze al een hele tijd in het buitenland woekerden, bereikten ze in 2010 in België hun hoogtepunt met de zaak-Vangheluwe. Het schaamrood steeg de bisschoppen naar de wangen. De geloofwaardigheid van de kerk lag aan diggelen. Bisschop (later aartsbisschop en kardinaal) Jozef De Kesel slaagde er slechts heel ten dele in die te herstellen.

De kerk en de pandemie volgens José Arregi

Intussen sloot, bij gebrek aan voorgangers en kerkgangers, het ene kerkgebouw na het andere. Toen kwam 2020 met de coronacrisis. Niet alleen in ons land, maar over heel de wereld slaagde de kerk er niet in hierop gepast te reageren. De institutionele kerk lijkt in de pandemie meer dan ooit veraf of afwezig. Dit is althans de indruk van de Spaanse theoloog José Arregi. We publiceerden al wat van hem in de vorige nummers van deze Nieuwsbrief onder de titels 'Om een Kerk in uittocht' (in nr. 2) en 'Partenia zonder grenzen' (in nr. 3). In een interview, afgenomen door José Manuel Vidal in april 2020, heeft hij het over het tekort aan betrokkenheid van de katholieke kerk in de pandemie, en hoe het anders zou kunnen. (1)

De katholieke kerk heeft wel, met burgerzin en verantwoordelijkheid, de overheidsrichtlijnen met betrekking tot de lockdown uitgevoerd. Maar kan ze niet meer doen? Ze had zich toegankelijk, nabij en aanwezig kunnen opstellen door haar huizen en middelen ten dienste te stellen van de meest kwetsbaren, of op zijn minst door een zó noodzakelijk menselijk, verstaanbaar en troostend woord van troost uit te spreken.

De oorzaak dat ze dat niet deed is, volgens Arregi, dat het kerkinstituut opgesloten blijft in taal, ideeën en beelden uit het verleden. De eucharistievieringen op tv lijken rituelen uit het verleden. Hoe het anders kan lees je in dit nummer in het verslag van de viering van de Verenigde

Protestantse Kerk in België op 13 september 2020 in de Rabotkerk te Gent.

Er moet in de katholieke kerk een nieuw paradigma tot stand komen dat integraal ecologisch en feministisch is en dat radicaal het principe van het laïcisme aanvaardt. Tevens moet ze bereid zijn de Bijbel en de hele theologische traditie te herlezen. Ze dient te werken aan een fundamentele herinterpretatie van al haar dogma's en aan een absolute hervorming van het klerikale kerkmodel.

Het coronavirus laat onze broosheid en kwetsbaarheid, onze eindigheid en dood voelen. De mensheid maakt kennis met opsluiting. Ze wordt geconfronteerd met haar angsten, haar eenzaamheid en de dood van geliefde personen. Het zou echter een vergissing zijn te denken dat dit de versterking van de traditionele religies zal meebrengen. Wel voelen velen de noodzaak om zich onder te dompelen in het mysterie van wat is, om zich te verzoenen met hun kwetsuren, om de noodzaak te erkennen van zorg en tederheid en om economie en politiek heruit te vinden. Het is goed mogelijk dat deze pandemie deze mensen ertoe brengt de noodzaak van spiritualiteit te herontdekken. Maar dit betekent niet, stelt Arregi, dat de meerderheid terug zal keren naar de traditionele religieuze instituten met hun dogma's, riten en regels.

'Kerk in tijden van corona'
Een positiever kijk lezen we in een boek, onder de redactie van Leo Fijen, met 13 artikels van Nederlandse en Vlaamse, zowel katholieke als protestantse auteurs (2). Het stelt vooral veel vragen, vanuit het besef dat, vanaf de coronatijd, de toekomst van de kerken voor altijd anders zal zijn.

De eerste artikels gaan uit van de vraag: wat leert ons deze pandemie? Welke waarden brengt ze ons in herinnering? (René De Reuver van de Protestantse kerk Nederland) Wat leren parochies hiervan? (Mirjam Spruyt) En welke lessen trekken we voor de liturgie? (Sam Goyvaerts, docent liturgiewetenschappen aan de School of Catholic Theology in Tilburg) Het online vieren komt bij verschillende auteurs uitgebreid aan bod. Maar fysiek vieren is, volgens hen, onvervangbaar. De Limburgse schrijver en oud-lerares Kolet Janssen merkt, bijna terloops, de pijnlijke constatering op: 'De overal opduikende vormen van hulp en solidariteit tijdens de lockdown gingen bijna nooit uit van kerkgemeenschappen'. En Nijnke Dijkstra (Protestantse Kerk Nederland) pleit ervoor niet te vlug naar het oude normaal terug te keren.

Een verademing vind ik de bijdrage van Jos Moons (pastor en docent aan de KU Leuven en onderzoeker aan de Universiteit van Tilburg). 'Naast de korte en hevige coronacrisis staat de lange en dramatische crisis van al decennialang leger staande kerken.' Hij stipt twee thema's aan die soms vergeten raken of taboe zijn:
1. de deugd van het niet-weten. 'Op scharniermomenten van de geschiedenis van de kerk is niet-weten steeds een belangrijk element geweest. Ook voor de kleine crisis van corona en de grote crisis van de kerkverlating is ze van essentieel belang. We moeten nu niet direct met antwoorden komen. Zalig wie niet precies weet waar het aan ligt en hoe het verder moet met de kerk; hij of zij zal Gods stem kunnen verstaan.'
2. een kerkelijke afslankingskuur. Hiermee bedoelt hij kerksluiting 'op zich'. Het territoriale netwerk van kerken is steeds meer een façade, een lege huls. Ook de discussie over ambt en wijding zal geen soelaas bieden. Zelfs het 'veldhospitaal' van paus Franciscus is nog te groots gedacht. Kerksluiting betekent het einde van het verhaal dat God deel is van het maatschappelijk leven. In de plaats komt een kleine kerk 'hier en daar'. Bram van de Beek, emeritus-hoogleraar theologie VU Amsterdam sluit hierbij aan. Zijn conclusie luidt: 'In kleine

kring samenkomen en samen vieren. Waarin het ambt des te belangrijker is. Anders dwalen mensen als verdoolde schapen door het donker.'

Het dichtst aansluitend bij de grondinspiratie van Evangelie Levensnabij is de bijdrage van Hilde Kieboom, voorzitter Sant'Egidio Vlaanderen en Nederland. Ze beschrijft hoe de ouderenzorg gestalte kreeg, of net geen gestalte kreeg in deze coronatijd. Ze noemt het een 'gerontocide'. Maar ze biedt ook een waaier van oplossingen aan: co-housing en kleinschalige, familiale, liefst buurtgebonden woonvormen. Net als José Arregi heeft ze het over de schijnbare irrelevantie van kerk en godsdienst. Maar toen geschiedde het mirakel: overal in Europa stond een leger van bekwame en genereuze mannen en vrouwen op, bereid tot diaconale inzet. 'Corona betekent een cesuur of breuklijn. Het is aan christenen om een toekomst voor te bereiden voor de mensheid die eerlijker, rechtvaardiger en humaner is.'

De laatste drie bijdragen, van theoloog Erik Borgman, oud-politicus Herman Van Rompuy en bisschop van Gent, Lode Van Hecke, zijn wellicht de meest vernieuwende. De taak van de kerk bestaat, volgens Borgman, hierin: kwetsbaarheid doorleven en hoop belichamen door naast de mensen te staan die het hardst getroffen zijn. In Nederland werd omgezien naar elkaar, niet omdat bisschoppen er de opdracht toe gaven en pastores het organiseerden. Het gebeurde op tal van plaatsen spontaan, kleinschalig en concreet. In haar lokale gemeenschappen is de kerk de stem geweest van de ontreddering, de angst en de pijn die het virus met zich meebracht, maar ook van de dankbaarheid van wat dit aan zorg en verbondenheid zichtbaar maakte. Deze stem zouden we in de kerk ook na de coronacrisis serieus moeten nemen en blijven nemen.

Van Rompuy beschrijft eerst uitgebreid hoe de samenleving deze tijd beleeft. 'Is deze crisis ook een opportuniteit voor de Kerk, zowel om haar boodschap uit te dragen of ook om zichzelf te bevragen over welke rol ze kan spelen?' Zij moet wijzen op de lange termijn, geloofwaardigheid winnen en een spirituele boodschap uitdragen die verder gaat dan het louter materiële.

Lode Van Hecke werkt het beeld uit van de storm, waarbij Jezus Petrus bij de hand neemt. Gods wil drukt zich uit in de realiteit, in de coronastorm. Laat ons geen kerk zijn die zich bezighoudt met futiliteiten. Het gebed opent ons de ogen: God blijft bij ons in de stormen van het leven.

Vormt de pandemie, net zoals het tweede Vaticaans concilie bijna 60 jaar geleden, een breuk met het kerkelijk verleden? Kan ze voor de Westerse kerk geboorte zijn van een nieuwe toekomst? In het nawoord van het boek ziet de redacteur deze toekomst in een grote verscheidenheid van vieren, in de dienst aan ouderen, vluchtelingen en daklozen en in een jongerenpastoraat die, via internet, nu voor het eerst de huiskamers en de huiskerk bereikte.

---

(1) La institución eclesial sigue anclada en lenguajes, ideas en imágenes del pasado, uit het Spaans vertaald in Bollettino nr. 31 van oktober 2020, cvs.bollettino@gmail.com

(2) Kerk in tijden van corona. Diagnose – dilemma – duurzame toekomst, diverse auteurs, Adveniat Baarn, in samenwerking met Halewijn Antwerpen, tweede druk, augustus 2020

10. Jeremiade - Oneerlijke goddelijke perfectie

Als papa wanneer die supermeiden het eens wat te bont maken.
Als echtgenoot wanneer die liefde geven er op het laatst eens te veel aan is.
Als (klein)zoon, broer, vriend,… wanneer echt zorgzaam-zijn eraan inboet.
Als politicus wanneer je de huizenhoge verwachtingen helaas eens niet haalt.
Als columnist wanneer je op een dag niet de juiste woorden vindt.
Als gelovige wanneer stilstaan er gewoon een tijdlang niet van komt.

Hoe oneerlijk is ze toch, die Goddelijke lat, die we onmogelijk kunnen halen.
Als mens, als kerk, als samenleving. Keer op keer botsen op de eigen imperfectie.
Geconfronteerd met de eigen limieten en die toch niet als excuus willen gebruiken.
Want leggen we er ons anders niet bij neer?

De wereld worstelt met zichzelf, mensen botsen permanent tegen hun eigen muren op. De Goddelijke meetlat is een onmogelijke standaard. En toch, wil ik, willen wij, het streven niet laten. Waarom? God mag het weten.

Het mededogen is de reddingsboei. Iedere dag opstaan met de intentie om goddelijke perfectie te bereiken, maar weten dat ’s avonds de meter opgeborgen wordt. En dat de volgende ochtend een nieuwe kans wacht. Wat het eindresultaat die dag ook was.

Corona leert ons een goddelijke les. Blijf streven, maar weet dat de lat nooit gehaald zal worden. Bij jezelf, bij de ander, praat erover.

Jeremie Vaneeckhout

De redactie van de Nieuwsbrief Evangelie Levensnabij wenst u een zalig kerstfeest en een gezond (!) 2021.

11. Luc Hessel - Vrij gelovig

concept en tekst: Stefaan Kempynck – www.uwlevensverhaal.org
122 bladzijden, tientallen foto's, 20 euro

Toen ik van dit boekje hoorde, heb ik het me direct aangeschaft. Omdat ik Luc persoonlijk mocht kennen: vooral in Ieper in de jaren '70, en later terloops in 'De Harp' te Izegem. Maar laat ons beginnen met het begin.

Er staat heel wat in dat ik niet wist. Dat zijn vader te Oostnieuwkerke in september 1944 door het verzet werd opgepakt. Luc was toen 6 jaar. Zijn vader werd veroordeeld tot twee jaar gevangenisstraf en zat die ook volledig uit. Luc, de oudste van vier, nam als 't ware de plaats van zijn vader in.

Luc heeft er een sterk verantwoordelijkheidsbesef aan overgehouden en ook de drang om op te komen voor mensen die geminacht worden voor de persoonlijke keuzes die ze hebben gemaakt.

Het is een onbegonnen werk om in dit korte bestek zijn hele levensloop samen te vatten. Enkele hoofdlijnen dan maar. Het hele leven van Luc was doordrongen van de franciscaanse spiritualiteit: broeder van de minderen. Hij stond aan de oorsprong van een waaier aan initiatieven: spiritueel, ecologisch en maatschappelijk. Als bezielende leidersfiguur werd hij Algemeen Overste van de kapucijnen.

Hij raakte vervreemd van "een dogmatische kerk en een ontzielde broederschap". Aanvankelijk probeerde hij die gescleroseerde kerk en kloosterorde van binnenuit te hervormen. Hij vertaalde de zinsvragen naar onze tijd toe, maar botste hierbij op het conservatisme van het kerkapparaat en op de voortschrijdende secularisatie.

Stond bij 'Evangelie Levensnabij' de solidariteit met de verdrukten centraal, bij hem was dit het daadwerkelijk zoeken naar vormen van eigentijds geloven. Zijn uitgangspunt was en is het Mysterie van het bestaan, dat zich – niet alleen – in het christendom heeft aangediend.

Na conflicten behield Luc, uitgetreden, ten aanzien van de kerk een eigenaardige loyauteit. Zijn verankering erin bleef groot en dus was de pijn om het onbegrip des te groter.

Toch is zijn levensbeschrijving minder een tragisch dan wel een ontroerend en begeesterend verhaal. Het bevestigt ons – of mij althans – dat we ons op de goede weg bevinden.

Luc Hessel was n.a.v. dit boek te gast in het uitstekend Nederlandse televisieprogramma 'De Verwondering'. Het spreekt sterk aan. Je kan dit zien en beluisteren op https://www.uitzending.net/gemist/502818/Nederland-1/De_Verwondering.html#

12. Jacqueline Straub - ‘Kick’ de kerk uit haar coma

Uitgeverij Averbode, 2019

De titel zegt al veel: dit boek is geschreven, gefocust op de jongeren. De schrijfster is een Duitstalige theologe van nog geen 30 jaar.

Haar kerkkritiek is thans zowat algemeen goed geworden. Het originele van het boek is die focus op de jeugd die in grote getale van de kerk is vervreemd, en ook wel het vrouwelijk oogpunt van waaruit het is geschreven. De ene keer leest het als een wanhopige poging om haar frustraties ten aanzien van de kerk van zich af te schrijven. Maar op vele andere plaatsen blijkt hoezeer ze zelf geboeid is door het christelijk geloof en daarom op zoek gaat hoe ze dit geloof aan jongeren kan aanbieden.

De schrijfster bruist van ideeën om jonge mensen een plaats te geven in de kerk. Ze doet dat vanuit haar vele contacten met de jeugd en met jongvolwassenen. Het boek is dan ook doorspekt met uitspraken van tieners en met haar persoonlijke ervaringen met hen. Ze getuigt van een hartstochtelijk geloof in het evangelie én in jonge mensen.

Misschien is het te veel geschreven vanuit de Duitse, Oostenrijkse en Zwitserse situatie. Wat gelijklopend is met Vlaanderen en Nederland: haar terechte aanklacht dat het kerkinstituut niet tegemoet komt aan de vragen en de religieuze honger van de hedendaagse (jonge) mens.

Ze besteedt ook veel meer aandacht aan de digitale wereld dan dit in kerkelijke middens gebruikelijk is.

Rob

Volg Evangelie Levensnabij Online

Ook jij kijkt elke drie maanden reikhalzend uit naar de nieuwe nieuwsbrief van Evangelie Levensnabij?

Wist je dat je sinds kort ook nieuwe extra bijdragen van onze redactie kan lezen op onze website en zelfs ontvangen in je mailbox?
Deze dienst activeren is heel eenvoudig en doe je door naar onze website te gaan - www.evangelielevensnabij.be en daar onderaan de pagina het formulier in te vullen.
Wanneer je dit gedaan hebt, ontvang je een mailtje waarin je je gegevens kan bevestigen. Van zodra je dit gedaan hebt ontvang je telkens een email wanneer we een nieuw artikel op onze website beschikbaar maken. Deze extra bijdragen op onze website zijn enkel daar te vinden en verschijnen dus niet in onze reguliere nieuwsbrief!

Op onze website vind je ook alle vorige nieuwsbrieven.

13. Dit duurt geen 10 jaar meer

Een rondvraag bij geloofsgemeenschappen, priesters, diakens, congregaties leert dat er geen geloof meer is in de toekomst. Wel integendeel: “Covid-19 versnelt het vooropgestelde scenario, en er lijkt geen weg terug. Het is amen en uit”, vertellen verschillende priesters. “We zitten volop in de eindfase” luidt het nog. Wat is er aan de hand?

“Waar we tot voor kort dachten in termen van 10 jaar, met een georganiseerde afbouw van parochies en een poging om enkele kernplaatsen te behouden ziet het er naar uit dat we alle scenario’s overboord moeten gooien, om nieuwe op te stellen. Het is alle hens aan dek.” Eén vicaris praat uit de biecht want er liggen, in elk bisdom, plannen klaar. Elk bisdom heeft daarbij zijn eigen aanpak, afhankelijk van het aantal levende geloofsgemeenschappen en beschikbare priesters, maar Covid-19 heeft alles op z’n kop gezet.

We hebben de bisschoppen niet gehoord

De bisschoppen boden nooit echt weerwerk. Enkel bisschop Bonny liet een zekere kwaadheid uitschijnen tijdens een televisiemis “in de hoop dat er eindelijk werk gemaakt zou worden om de eucharistievieringen terug te laten op te starten”. En hij had gelijk: de draaiboeken lagen al een tijdje klaar, maar er bleek geen enkel gehoor om hieraan gevolg te geven. Uiteindelijk kwam die mogelijkheid er toch, maar de maatregelen lijken te beperkend om te kunnen spreken van een vitale liturgie.

Maar vele gelovigen voelen zich ook verlaten door hun bisschoppen. “Waar zijn die herders?” vraagt een parochieverantwoordelijke aan de lijn. “Waarvoor zijn ze bang? Wat drijft hen om zich zo tam op te stellen?”

Het antwoord is diffuus. De kardinaal is ziek, en de bisschoppenconferentie lijkt momenteel een moeilijker te sturen schip. Maar er is meer aan de hand. Want kijk naar Duitsland, en de omliggende landen waar de bisschoppen wél van zich lieten horen.

Angst voor een nieuw federaal beleid

In eerdere artikels werd gesteld dat de Belgische katholieke Kerk met argusogen kijkt naar de regeringsvorming. Met de recessie die er aan zit te komen, en een ontspoorde begroting, lijkt de tijd rijp om het financieringsmodel van de levensbeschouwingen aan te pakken. Met een paars-groene regering lijkt die angst zeer legitiem. Het kaartenhuisje lijkt zo in elkaar te vallen.

Zo benoemt men de laatste twee jaar in snel tempo pastorale medewerkers in de bisdommen, parochies en decanaten. Waar er tot 5 jaar geleden grote weerstand bestond bij de bisschoppen om dit te doen, werd met de komst van Koen Geens als minister van justitie nieuwe afspraken gemaakt. Voor de lezer die niet zo vertrouwd is met het statuut van de Kerk: onze priesters, diakens en parochieassistenten worden betaald door justitie.

Voor elke overleden priesters: één nieuwe benoeming

Er werd met de regering een soort quotum afgesproken. Men vinkte af op een bepaalde datum. Het aantal priesters op die datum zou de korf zijn die behouden kon blijven. Die korf kan in stand gehouden worden door elke priester, die te overlijden komt, te laten vervangen door een leek.

Op die manier kan men het gewelf rechtop houden. Maar de realiteit is uiteraard tweeledig: ten eerste blijft de bestaanszekerheid van een parochie afhankelijk van een priester, en ten tweede wordt het steeds moeilijker voor de bisdommen om geschikte leken te vinden.

Maar er zijn blijkbaar taken genoeg. Zo werden decanale secretarissen vroeger gespijsd uit de kas van vzw's, de zogenaamde "decanale werken". Men vond er niks beter op deze mensen te laten vervangen door "leken". De vraag blijft wat deze mensen nog te maken hebben met "de eigenlijke pastoraal".

Zo zijn er ook "bibliotheekverantwoordelijken, mensen die de kerkfabrieken opvolgen, financiële ondersteuners, secretariaatsmedewerkers e.a. creatieve vormen om het personeelsbestand in stand te houden. De vraag is maar hoe legitiem dit is, ten aanzien van de eigenlijke opdracht, zoals beschreven in wetteksten. Het is uiteraard niet de taak van de overheid om te bepalen "op welke wijze de bisdommen hun mensen inzetten, maar het is wel een taak van de overheid om te bewaken dat de grenzen van die opdracht niet te fel afwijken van de vooropgestelde opdracht".

Corona heeft slabakkende gemeenschappen genekt

En laat ons toegeven: de meeste gemeenschappen hebben het erg moeilijk om nog "trekkers" te vinden om de dienstverlening op peil te houden. Waar die medewerkers (meestal vrijwilligers) al even uit beeld bleken viel alles compleet stil. De lock-down deed vele vrijwilligers nadenken over hun engagement in de kerk, en sommige besloten dan ook om ermee op te houden. Daarenboven zijn velen gewoon te bang om zich nog in te zetten, uit angst voor besmetting.

Maar ook de wijze van vieren maakt veel kapot

De mensen kunnen elkaar nauwelijks zien, mogen niet zingen, kunnen na de vieringen geen babbeltje doen etc… "In de meeste kerken waar ik voorga" zegt een priester "doen de mensen dat toch. Ik sta het oogluikend toe, maar eigenlijk mag het niet. Maar de sociale armoede is zo groot dat ik niet kan dulden dat een simpel gesprek niet meer zou kunnen."

Kloostergemeenschappen stoppen vroeger dan gepland, kerkgebouwen sneller herbestemd

Er zijn verschillende kleinere huizen van congregaties die momenteel sluiten, en zich terugtrekken naar hun hoofdklooster, of de keuze maken om naar een WZC te trekken. Eenvoudigweg omdat de resterende kloosterlingen hun boontjes niet langer op veilige wijze kunnen doppen door Covid-19. Ook kerken die op de lijst stonden om herbestemd of verkocht te worden worden nu scherper onder de loep genomen. "De gemeenschap was reeds erg moe, en het gebrek aan perspectief heeft de mensen zeer ontmoedigd. Ik krijg het niet uitgelegd aan mijn bisschop, maar ik zie geen toekomst meer", zegt een diaken.

Dit duurt geen tien jaar meer

Een priester stelt dat het vooral de geloofsgemeenschappen zelf zijn die het moeilijk hebben om de realiteit onder ogen te zien. En dat is ook te begrijpen: mensen zijn er gedoopt, gehuwd, hun ouders zijn er begraven enz… Het gaat niet om een hoop bakstenen. Een kerk heeft geschiedenis, en in de meeste gevallen ligt zo'n herbestemming erg gevoelig, ook bij vele niet-gelovigen."

“Maar het kan niet anders”, zegt een deken aan Spiranti. We moeten vooruit blikken en keuzes maken, die hard zijn. Vaak worden de plannen twintig maal overlegd met de gemeenschappen, maar op het einde van zo’n rittenkoers zijn er altijd 2 of 3 mensen die dwars liggen. Uiteindelijk moeten we dan toch de knopen doorhakken, met alle gevolgen van dien.”

De geloofsgemeenschappen moeten het laatste woord krijgen

Hier knelt het schoentje.

De Roomse kerk heeft nooit de omschakeling willen maken naar een “door leken gedragen parochie”. De mogelijkheden die er zijn, ingefluisterd werden door Vaticanum II, en haalbaar zijn volgens het kerkelijk recht, werden nooit ten volle uitgepuurd en uitgeprobeerd.

De laatste kans was de “Amazonesynode” begin dit jaar. Daar werd veel van verwacht. Maar er is niks van terecht gekomen. Paus Franciscus mag dan een begeesterend spiritueel leider zijn, maar voor zijn kerkgemeenschap heeft hij niet goed gezorgd. “Vrouwen dragen de Kerk, maar ze krijgen nog steeds geen echte verantwoordelijkheden, laat staan dat ze gewijd kunnen worden. Gehuwde priesters? Na decennia aandringen heeft het niks opgeleverd.”

Nu moet men het uitzingen, want het is gewoonweg te laat. Die brede groep gelovigen zal verdunnen tot kleine entiteiten. Maar ook daar is het behelpen: de jongeren komen niet meer. De mensen laten hun kinderen steeds minder dopen. “Dit jaar heb ik 0 huwelijken in te zegenen. Dat zegt genoeg,” meldt een priester uit een Oost-Vlaamse stad.

Sommige priesters geloven er wél nog in. Het gaat vaak om alles-kunners en die het talent hebben een geloofsgemeenschap levendig te houden. Maar ook deze bedienaars beseffen erg goed dat het voortbestaan van hun parochie in het gedrang komt wanneer zij op pensioen gaan, of verplaatst worden.

Ook de begrafenissen zijn in vrije val, en het is een kwestie van tijd voor de eerste communies en vormsels sneuvelen.” Het gaat om het feestje” zegt een priester, “maar het vormsel is reeds dertig jaar het grote afscheidsfeest van de Kerk. Ik denk aan het openen van een B&B binnen enkele jaren, want als priester zal er geen werk meer zijn.”

Thomas Holvoet - www.spiranti.org

14. Wat is God

“God is een zuivere geest,
oneindig volmaakt,
Schepper, Heer en Meester van hemel en aarde,
oorsprong en einddoel van alle dingen.”
(Catechismus ten gebruike van al de bisdommen van België, 1951,
vraag 24, moet aangeleerd worden in het 4e leerjaar)

1. God aan het begin en aan het einde

Geloven in God had vroeger zowat alles te maken met het begin en met het einde. Het begin van hemel en aarde: is Hij niet de Schepper? Het einde aller dingen: zal Hij ons niet doen verrijzen en het eeuwig leven schenken? Daartegenover staat een God die op de eerste plaats aanwezig is in het hier en nu.

Leven na de dood

Beginnen we met het einde. De vier uitersten van de mens heetten in de catechismus: de dood, het oordeel, de hel en de hemelse glorie (vraag 231). Eeuwenlang hebben die in het Westen het wereldbeeld van mensen bepaald. Om nog eens de catechismus te citeren: waartoe is de mens geschapen? De mens is geschapen om God te kennen, te beminnen en te dienen in dit leven, en Hem eeuwig te aanschouwen en te genieten in den hemel (vraag 51).

In de Middeleeuwen, maar misschien meer nog in de Moderne Tijd, speelde de angst voor de hel een allesomvattende rol in het leven van de christenen. Gelukkig was er de biecht die de zonden quasi ongedaan maakte en de toegang tot de hemel opnieuw opende. Het geloof in het hiernamaals was ook een troost voor wie gebukt gingen onder armoede, ziekte en onrecht. Hier was het ‘opium van het volk’ van Karl Marx niet veraf.

Wat heeft je Loopbaan met het Hiernamaals te maken? www.loopbaanregisseur.nl

In onze eenentwintigste eeuw is dit geloof in een leven na de dood bij de Westerse mensen grotendeels verdwenen. Ik herinner me hoe ik me, in de jaren ’60 van vorige eeuw, de vraag stelde: “Als er geen hiernamaals is, hoeft het christelijk geloof dan nog voor mij?” Zo mogen we veronderstellen dat bij veel mensen, met het wegdeemsteren van het geloof in een leven na de dood, hun geloof in God grotendeels dezelfde weg is gegaan.

In het Eerste Testament – de Joodse Bijbel – was er, op enkele uitzonderingen in de meest recente boeken na, niet de minste sprake van verrijzenis of een leven na de dood. JHWH was op de allereerste plaats een bevrijdende God, werkzaam in het hier en nu. Het Bijbelse visioen betrof een nieuwe schepping hier op aarde. Dit hield dan nauw verband met het onderhouden van de Thora, de wet van Mozes met als kernstuk de tien geboden. Wie de rechte wegen gaan, zullen het beloofde land – hier op deze aarde – binnengaan.

Maar staat dan de verrijzenis niet centraal in het Tweede, het Nieuwe Testament? De verrijzenis van Jezus, jazeker. Maar die heeft weinig vandoen met een geloof in een hiernamaals. Jezus’ opwekking uit de dood is de bevestiging van Godswege dat Jezus het bij het juiste eind had. Zijn verrijzenis is ook nauw verbonden met het leven in de Geest die aan zijn leerlingen

geschonken wordt. Wel speelt zijn wederkomst, de parousie, in de jonge christengemeenten een grote rol. Het verrijzenisgeloof heeft in elk geval geen verband met de Griekse opvatting over het voortbestaan van een onsterfelijke ziel. In het latere christendom werd deze opvatting wel gemeengoed, tot op de dag van vandaag.

Paulus beklemtoont in zijn eerste brief aan de Korintiërs dat ook de christenen, bij Jezus' wederkomst, uit de doden zullen opstaan. Dit als antwoord op de vraag of, bij die wederkomst, enkel de overlevenden zullen delen in Jezus' verheerlijking. Hoe we die verrijzenis uit de doden moeten voorstellen, daarover spreekt hij zich slechts omfloerst uit.

In den beginne

Wat dan met een God die aan het begin staat van al wat is? God, Schepper van hemel en aarde, was in zowat alle godsdiensten een evidentie. Hier hebben het darwinisme en de bigbangtheorie dit geloof aangetast. Op vele plaatsen in de wereld staat het christendom gelijk met creationisme, althans in de beleving van wie geen hogere studies deed, en dan nog. Hier bij ons kregen we al gauw, via onderwijs en catechese, een andere invulling van het begrip 'schepping'. In het begin van diezelfde jaren '60 kreeg ik in de godsdienstles de visie van Teilhard de Chardin. Zo leerden we, al op jonge leeftijd, dat we de Bijbelse scheppingsverhalen anders dan letterlijk dienden te lezen.

Is het dan niet verwonderlijk dat, zowel onder gelovigen als onder ongelovigen, de Bijbel in het algemeen en de scheppingsverhalen in het bijzonder, nu nog altijd als historische boeken worden beschouwd? Het is iets dat me bijzonder opvalt bij veel intellectuelen die zich atheïst noemen: hoe ze bij gelovigen een onkritische lezing van de Bijbelse geschriften als vanzelfsprekend beschouwen. In de hedendaagse discussies over het bestaan van God wordt dat altijd weer gekoppeld aan de manier waarop het heelal is ontstaan. Is dit wel essentieel voor ons christelijk godsbesef?
Marc Loos geeft, in zijn homilie hier in dit nummer onder 'Liturgie levensnabij', een duidelijk en Bijbels gefundeerd antwoord op deze vraag.

Hier en nu
In de evangelies ligt alle accent op het hier en nu – de noodzaak tot geloof en ommekeer – en op de nabijheid van het Rijk Gods. Deze nieuwe wereld van God situeert zich wel hier op aarde.

Dit alles nodigt ons uit om Gods aanwezigheid op het spoor te komen in de werkelijkheid van ons eigen leven en van de wereld waarin we leven: "Uw wil geschiede op aarde zoals in de hemel." Dit sluit een geloof in de schepping en in een toekomstige voltooiing niet uit. Maar het legt duidelijk andere accenten dan die waarmee sommigen van ons nog zijn opgegroeid.

2. Proeve van hertaling

Maar misschien moeten we het woord 'God' vermijden? Het doet veel mensen niet alleen denken aan een 'creatio ex nihilo' (een schepping uit het niets) of aan 'rijstpap met gouden lepeltjes'. 'God' roept ook onaangename herinneringen op aan godsdienstoorlogen, een

bekrompen seksuele moraal, dwang en hypocrisie. Dat ook een bevrijdend christendom mogelijk is – en oorspronkelijk de bedoeling was –, komt bij die mensen niet op, ook al omdat ze dat in hun leven al te weinig ervaren hebben.

Daartegenover mochten en mogen heel wat gelovigen hun geloof als een positieve dimensie van hun bestaan beleven. Het staat voor hen helemaal niet in oppositie met hun wetenschappelijk denken. Het maakt van hen goede en hoopvolle mensen. Het is een kracht om zich in te zetten voor hun naasten, dichtbij en veraf.

Gave en opgave

Hoe zien zij bijvoorbeeld ‘schepping’? Als de religieuze verwoording van het geschenkkarakter van hun leven en van deze wereld. Reeds in de klassieke theologie hield ‘schepping’ instandhouding in. Schepping is geen eenmalig gebeuren in een ver verleden maar een voortdurend dynamisch proces. Al wat een mens gegeven is – een lieve medemens in het bijzonder – ziet de gelovige als een goddelijk cadeau. Maar ook de aarde met al wat erop leeft en beweegt: ze is aan hem toevertrouwd om er als een goede rentmeester zorg voor te dragen.

Hierin steekt natuurlijk een sterke maatschappijkritische component. De opwarming van de aarde en de vernietiging van het leven op aarde mogen in deze context gerust als doodzonden gekwalificeerd worden. Deze visie heeft ook consequenties voor onze intermenselijke verhoudingen. Elke medemens zien als een schepping van God bewerkt in ons een oneindig respect voor elkeen, ongeacht zijn of haar geslacht, huidskleur, sociale positie, levensbeschouwing of verleden.

Horizon

Hoe zien zij dan de eschatologie, de leer van de uitersten? Niet als een toekomstvoorspelling, maar als een belofte. Die belofte van een harmonieuze wereld was reeds aanwezig in het Bijbels scheppingsverhaal. Dat was geen herinnering aan hoe het was in het begin van de tijden, maar als een visioen hoe het moet worden. De nieuwe hemel en de nieuwe aarde die de Bijbel in het vooruitzicht stelt, het koninkrijk van God waarover Jezus het had in zijn leer en zijn verhalen, we mogen ze zien als een horizon. Die verplaatst zich steeds naarmate we hem willen naderen. Zo blijven we in beweging. De Bijbelse beelden zijn een voortdurende uitdaging om geen vrede te nemen met de huidige wereld en met ons huidig leven.

Ruach

Jezus benoemde de Kracht die hem bewoog als ‘Abba’, liefste Vader. Hij deed dat in het kader van de joodse godsdienst. Die goddelijke Kracht is heel en al op menselijkheid bedacht. Hij zette zijn geloof in deze God om in daden, in een bevrijdende en verblijdende omgang met mensen. En droeg zijn volgelingen op hetzelfde te doen.

In zijn boek ‘De kracht van God’ (Lannoo, 1997, blz. 30) schrijft Eric Vanden Berghe: "Gods ruach (adem) is het mysterie van het leven zelf. De Eeuwige, de Onzienlijke, de Heel Andere door-ademt de mensen en al wat leeft. Hij is hun levensadem. Voor de Bijbelse mens is het leven zelf verbondenheid met God. Het gaat om de vitale band met God en met al het levende dat ons omringt.”

Laten we op zoek gaan naar een nieuwe taal om over deze God te denken en te spreken. Het valt te betreuren dat de kerk, met name in haar liturgie, zo moeilijk doet om de taal van een vroeger mens- en wereldbeeld los te laten. Of moet ze duidelijker maken dat vele van haar woorden als beeldend moeten verstaan worden, als eeuwenoude symbolen voor wat onzegbaar

is? Laten we ook ons oor te luisteren leggen bij de jonge generatie. Zij kan ons nieuwe woorden en liederen aanreiken voor deze wezenlijke dimensie van ons bestaan.

Ons kennen is stukwerk

En toch… We mogen vaststellen dat er heel wat christenen zijn – en niet alleen bejaarde – die er een klassiek godsbeeld op nahouden, maar die op een bewonderenswaardige manier hun geloof beleven. In het verleden was dit nog veel meer het geval. Zowat alle christenen maakten zich indertijd geen zorgen over 'wie of wat God nu eigenlijk is', maar velen onder hen deden eerlijk hun best om liefdevolle mensen te zijn. Ook heel wat sociaal engagement is ontsproten bij wat we nu ouderwetse gelovigen zouden noemen. Denk aan de katholieke actie, het rijke Vlaamse verenigingsleven, politieke reuzen uit de christen sociaaldemocratie, vormselcatechisten, en zelfs de basisgemeenschappen in Latijns-Amerika en in West-Vlaanderen. Daar zaten weinig of geen grote theologen tussen, maar wel talrijke ingoede en geëngageerde christenen.

Uiteindelijk moeten we nederig erkennen, samen met Paulus, "Ons kennen is stukwerk" (1 Kor. 13,9 in de Willibrordvertaling) of "Ons kennen schiet tekort" (in de Nieuwe Bijbelvertaling). Ook een moderne proeve van hertaling van het geloof is een schamele poging om woorden te vinden voor het onzegbare Mysterie van het bestaan. Jezus zelf heeft nooit de nadruk gelegd op orthodoxie, de rechte leer, eerder integendeel. Geloven was voor hem een praxis, die hij verwachtte van zijn volgelingen en die hij bovenal zelf heeft voorgeleefd.

Rob

(1) Dit artikel behandelt in een eenvoudiger setting het godsprobleem dat aan bod kwam in
- 'Om een Kerk in uittocht' van José Arregi, Nieuwbrief Evangelie Levensnabij 2020, nr. 2
- 'Religie: bedenkingen over het godsbegrip' van Daniël Vanhoutte, Nieuwsbrief Evangelie Levensnabij 2020, nr. 3

COLOFON

- Redactie: Rob Debels, Lieven Debosscher, Isabelle Maes en Bart Pieters
- Medewerkers aan dit nummer: Thomas Holvoet, Jan Vanden Berghe en Daniel Vanhoutte
- Columnisten: Yassin El Attar en Jeremie Vaneeckhout
- Layout: TiDee - www.tidee.be
- GDPR: Je kan de gegevens die we over je bewaren altijd opvragen, laten wijzigen of verwijderen via een mail aan lieven.bebosscher@gmail.com

Geloof & leven verweven is de nieuwsbrief van Evangelie Levensnabij. Het is een driemaandelijks contactblad van christenen die hun geloof verbinden met persoonlijke en maatschappelijke levensvragen, met een bijzondere aandacht voor wie in de samenleving uitgesloten worden.

Ze voeden zich aan een Bijbelse spiritualiteit en kiezen voor een andere levensstijl. Ze opteren voor een democratisch kerkmodel en voor samenwerking met mensen die werken aan een rechtvaardige wereld vanuit een ander geloof of levensbeschouwing.

Evangelie Levensnabij is aangesloten bij Bezield Verband, een netwerk van personen en kerkgemeenschappen die in Vlaanderen een eigentijdse lichtbaken van zingeving willen zijn.